

Liian paksu muusikoksi
Ylipainoisten opiskelijoiden kokemuksia syrjinnästä
klassisen musiikin opinnoissa

Tutkielma
11.07.2023

Miriam Luukkonen
Opettajan pedagogiset opinnot
Jousten aineryhmä
Taideyliopiston
Sibelius-Akatemia

Tutkielman nimi	Sivumäärä
Liian paksu muusikoksi – ylipainoisten opiskelijoiden kokemuksia syrjinnästä klassisen musiikin opinnoissa	47 + 9
Tekijän nimi	Lukukausi
Miriam Luukkonen	kevät 2023
Aineryhmän nimi	
Jousten aineryhmä	
Tiivistelmä	
<p>Tutkimuksen tehtävänä on analysoida millä tavoin syrjintää voi ilmetä ylipainoisten naisopiskelijoiden klassisen musiikin korkeakouluopinnoissa. Tutkimuksessa tarkastellaan niitä syitä, ilmenemismuotoja ja seurauksia, joita syrjinnällä voi olla ja pohditaan, miten koulujen kurssitarjonta ja -sisältö eivät ota huomioon eri kokoisia oppijoita. Tutkimuskysymys on: Miten ylipainoisten opiskelijoiden syrjintä voi ilmetä musiikin korkeakouluopinnoissa?</p> <p>Käsitteellisessä taustassa avataan naisten kokemia ulkonäköpaineita sekä ulkonäön vaikutuksia työllistymiseen sekä käydään läpi Suomen lainsäädäntöä koskien tasa-arvoa ja korkeakoulujen vetoa syrjimättömyyteen. Lisäksi tarkastellaan lihavuudesta johtuvia ennakkoluuloja ja asenteita sekä niistä seuraavia käsityksistä yksilön ja musiikin kyvykkyydestä. Käsitteellisessä taustassa käsitellään myös yksilön terveyteen ja identiteettiin liittyviä teemoja, kuten mielenterveysongelmien ja syömishäiriöiden esiintyvyyttä musikoilla sekä kehonkuvan ja identiteetin muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen aineisto koostuu klassisen musiikin naisopiskelijoiden ja yhden opettajan haastatteluista sekä omasta autoetnografisesta materiaalistani.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittavat, että syrjinnän esiintyminen on monimuotoista. Instrumentalistit ja laulajat kokevat oman identiteettinsä ylipainoisina muusikoina eri tavoin, mikä näkyy myös muun muassa syrjinnän ilmenemismuodoissa. Tulokset osoittavat myös, että syrjinnän taustalla on monesti yhteiskunnallisia ongelmia, kuten rakenteita sekä syvälle juurtuneita haitallisia ajatusmalleja. Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat jakoivat kokemuksiaan syrjinnästä, jonka perusteella pystyttiin kategorioimaan monia syrjinnän ilmenemismuotoja, kuten menetetyt työ- ja opiskelumahdollisuudet, fatphobia, weight bias, tasa-arvon puute, sanomaton syrjintä, auktoriteetin vallan väärinkäyttö sekä historian toistaminen.</p> <p>Tutkimustulosten pohjalta esitetään toimintatapoja, joiden avulla musiikkikorkeakoulut voisivat tehokkaammin ehkäistä ja puuttua ylipainoisia musiikinopiskelijoita kohtaan ilmenevään syrjintään.</p>	
Hakusanat	
fatphobia, kehonkuva, musiikkikorkeakoulu, syrjintä, syömishäiriö, tasa-arvo, ylipaino	
Tutkielma syötetty Turnitin-plagiaatintunnistusjärjestelmään	
28.06. 2023	

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Käsitteellinen tausta	4
2.1 Epätasa-arvo ja sen ilmentymät klassisen musiikin kentällä	4
2.2 Ulkonäköön liittyvä syrjintä työelämässä	7
2.3 Kehonkuva ja kehopositiivisuus musiikin korkeakouluopinnoissa	9
3 Tutkimusasetelma	12
3.1 Tutkimustehtävä ja -kysymys	12
3.2 Metodologiset lähtökohdat	12
3.3 Aineistonkeruu	13
3.4 Aineistonanalyysi	15
3.5 Tutkimusetiikka	16
4 Tulokset.....	18
4.1 Instrumentalistien ja laulajien erot	18
4.2 Syrjinnän taustatekijät.....	20
4.3 Syrjinnän monimuotoinen ilmeneminen	27
4.4 Syrjinnän seuraukset	35
4.5 Ristiriidat.....	39
5 Päätelemät ja pohdinta	42
Lähteet.....	48
Liitteet	54
Liite 1.	54
Liite 2	56

Emotionaalinen viitekehys

"Noin lihava muusikko ei voi edustaa meidän koulua"¹

*"Sinulle tulee olla vaikeaa saada sopiviaopperarooleja äänityypillesi
ylipainoisena"*

*"Jos on lihava, ei voi pitää noin raskaita
kenkiä tai hiuksia ylhäällä tuolla tavalla"*

"Ai, sä oot laihtunut. Tosi hyvä, jatka samaan malliin"

*"Et onneksi näytä niin lihavalta livenä kuin kuvissa, joten
se ei ole ongelma koesoitossa"*

*"Sinun kokoistasi muusikkoa pitää videokuvata
kaukaa ja yläkulmasta"*

"Laulajan pitää olla roolinsa näköinen"

¹ Lausahdukset ovat itseni sekä haastatteluun osallistuneiden henkilöiden kertomia suoria lainauksia, joita sekä minä että he ovat kuulleet opintojensa aikana.

1 Johdanto

“Heifetz oli pakkomielteisen tarkka ulkonäöstä, minkä hän teki selväksi Gwenille alusta asti. ”Kun ensimmäisen kerran soitin viulua Heifetzille hän sanoi: ”Kaulan yläpuolelta ja polvista alaspäin kaikki on okei”. Olin tuolloin 22-vuotias ja painoin 100 kiloa. Heifetz kysyi minulta: ”Haluatko ihmisten säälivän sinua, kun kävelet lavalle? Ihmiset kuuntelevat silmillään.” – Tuon jälkeen, sana ’scales’ sai uuden merkityksen: jokaisen tunnin lopussa Heifetz pyysi Gweniä jäämään odottamaan vielä hetkeksi punnitakseen hänet.” (The Strad, 2018.)

Gwenin kertomukset Heifetzin opetusmetodeista ovat ahdistavia ja surrealistisia. Ne maalaavat kuvan opettajasta, joka haluaa tuloksia keinoja kaihtamatta. Tästä huolimatta Heifetz on ja pysyy monien mielissä yhtenä ihailuimmista viulupedagogeista kautta ajan. Vaikka Heifetzin metodit kuulostavat monille rajuilta, saman kaltaisia ulkonäköön ja painoon liittyviä kokemuksia voi yhä kuulla useiden oppilaiden kertomina. Näihin kokemuksiin ja niihin liittyviin merkityksiin keskittyy erityisesti tämä tutkielma.

Tutkimusaiheen valinta oli minulle ylipainoisena musiikin opiskelijana ja naisena itsestään selvä kokemani syrjinnän vuoksi. Tutkimuksen todellinen merkitys ja tarve ilmeni minulle kuitenkin vasta, kun menetin koulupaikan ylipainoa koskeneen syrjinnän vuoksi. Keskusteluista klassisen musiikin alan toimijoiden kanssa käy selkeästi ilmi, kuinka selvästi alalla on tiedossa lihaviiden naismuusikoiden syrjintä, mutta siitä huolimatta asiasta ei ole juurikaan julkista keskustelua tai tutkimusta. Etsiessäni aiempia tutkimusartikkeleita ja muita akateemisia kirjoituksia tutkielmaa varten, en löytänyt mitään koskien ylipainoon liittyvää syrjintää klassisen musiikin alalla. Naisten ulkonäköön liittyvästä syrjinnästä on sen sijaan kirjoitettu enemmän (esim. Åberg, 2020, Urbaniak & Mitchell, 2022, Sarpila ja muut, 2022).

Yksilön kehoon sidonnainen syrjintä ei aiheuta paineita vain ylipainoisille musiikinopiskelijoille vaan myös normaalipainoisille muusikoille, jotka kamppailevat oman kehonkuvansa kanssa. Kurinalaisuus on ihanne, joka on monen mielestä muusikkouden avain. Työteliäs muusikko osoittaa olevansa kurinalainen myös pitämällä huolta ulkoisesta fyysikastaan. Grammy-voittaja, laulaja Lizzo, kertoo haastattelussaan

Variety -lehdessä, stigmatisoituneensa ylipainonsa vuoksi läpi uransa. Lizzo sanoo: ”Uskon vahvasti, että ihmiset on ehdollistettu uskomaan, ettei isommilla vartaloilla ole riittävästi kestävyyttä esiintyä samalla tasolla kuin minä esiinnyin.” Laulaja kyseenalaistaa myös televisio- ja elokuvateollisuuden syvään juurtuneita stereotyyppioita ja sanoo niiden yhdistävän ylipainoiset kehot laiskuuteen ja epäterveellisyyteen. (Setoodeh, 2022.) Vaikuttaa siltä, että jos ulkoinen habitus ei vastaa tätä konventionaalista käsitystä ahkeruudesta, jotkut musiikkialan ammattilaiset voivat vetää siitä johtopäätöksen, että ihminen on laiska muusikko. Kokemukseni mukaan anoreksia ja bulimia ovat usein tuloksia näistä ajatusmalleista, eräänlaisia siirtymäriittejä muusikkouden uudelle tasolle ja mittapuu ylisuorittamisen ihanteelle.

Lihavuuteen liittyvä syrjintä klassisen musiikin opinnoissa on monelle henkilölle epä-mukava aihe. Tätä käsitystä vahvistavat myös omat kokemukseni kollegoiden ja muiden muusikoiden kanssa käydyistä keskusteluista koskien tutkimusaiheittani. Aiheesta puhuttaessa monen katse käy lattiaan, puheeseen tulee jotain änkyttävää ja ilmapiiri on vaivaantunut. Minua vuorotellen onnitellaan ja pahoitellaan aihevalinnastani. Moni ei tiedä, mitä sanoa tai miten aiheeseen kuuluisi reagoida. Olen myös itse tuntenut häpeää kertoessani aihevalinnastani kollegoille ja opettajille. Otetaanko minut vakavasti muusikkona, jos puhun näin julkisesti syrjinnästä, jota minä ja moni muu lihava muusikko on kohdannut? Uskooko kukaan minua?

Korkeakouluopintojeni aikana olen todistanut lukemattomia kertoja haitallista keskustelua muusikon kehonkuvasta. Olen muun muassa kuullut opettajien todistuksia siitä, millainen keho on sopimaton tiettyyn oopperarooliin. Olen myös istunut tunnilla, jossa opettaja on pitänyt luentoa siitä, miten terve keho on muusikon tärkein työväline ja terveen kehon merkki on laihuus. Auktoriteettihenkilöillä on suuri vastuu nuorten aikuisten kehonkuvasta, ja pahimmillaan toistuva kapeakatseinen näkemys voi johtaa vakaviin kokonaisvaltaisiin komplikaatioihin, kuten syömishäiriöihin. Tämän vuoksi on tärkeää tunnistaa asenteellinen ajattelu sekä kehittää sitä kieltä, jota käytämme puhuessamme kehoista ja kehonkuvasta. Iso-Britannian mielenterveysjärjestön tekemän tutkimuksen mukaan tyytymättömyys omaan kehonkuvaan on sidonnainen moniin elämänlaatua huonontaviin ominaisuuksiin, kuten pitkäaikaissairauksiin sekä stressiin. Terveempää käsitystä kehonkuvasta voi edistää erityisesti keskittymällä kehojen

kritisoimisen sijaan puhumaan yksilön sisäisistä ominaisuuksista. (Mental Health Foundation, 2019.)

Tutkielmassa käsitellään kehonkuvaan liittyvän syrjinnän monimuotoista esiintymistä korkeakouluopintojen eri vaiheissa: yksilö- ja ryhmäopetuksessa instrumentti- ja teoriatunneilla, orkestereissa, mestarikursseilla, pääsykokeissa, koesoitoissa ja -lauluissa, kilpailuissa, karonkoissa, kokouksissa, koulun tilaisuuksissa sekä jonkin verran myös koulun ulkopuolisissa tapahtumissa, jotka ovat vahvasti koulujen suosittamia ja tukemia tapahtumia. Aiemman tutkimuksen perusteella naiset kohtaavat miehiä enemmän syrjintää työelämässä ja opintojen aikana ulkonäkönsä vuoksi, eikä musiikkiala ole tässäkään poikkeus. Tämän vuoksi tutkielma keskittyy erityisesti naisten kokemaan syrjintään.

2 Käsitteellinen tausta

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen kannalta keskeisiä aiempia tutkimuksia ja tuloksia sekä analyysini kannalta keskeisiä käsitteitä. Alaluvussa 2.1 käsitellään epätasa-arvoa ja sen ilmentymistä klassisen musiikin kentällä. Alaluvussa 2.2 käsitellään ulkonäköön liittyvää syrjintää työelämässä. Alaluvussa 2.3 käsitellään kehonkuvaa ja kehopositivisuutta musiikin korkeakouluopinnoissa.

2.1 Epätasa-arvo ja sen ilmentymät klassisen musiikin kentällä

Miesten ja naisten välillä vallitsee epätasa-arvo klassisen musiikin maailmassa. Yle teetti vuonna 2023 selvityksen, jossa mitattiin naisten ja miesten eriarvoisuutta suomalaisissa orkestereissa vuonna 2022. Selvityksen mukaan suomalaisissa orkestereissa esitettävistä teoksista naissäveltäjien osuus on 10,5 prosenttia ja naiskapellimestarien määrä on 22,1 prosenttia. (Mattila & Hirn, 2022.) Sukupuolten välinen epätasa-arvo ei rajoitu vain naisten määrään musiikkialalla, vaan vaikuttaa myös käsityksiin naisten asemasta alalla. Teoston teettämän tuoreen raportin mukaan kyselyyn vastanneista naispuolisista henkilöistä vain 30 prosenttia pitää musiikkialaa tasa-arvoisena, kun taas miehistä luku oli jopa 68 prosenttia. Tutkimuksen mukaan myös yli kolmannes musiikkialalla opiskelevista naisista on kokenut sukupuolesta johtuvaa häirintää opintojensa aikana. (Teosto, 2023, 8–11.)

Naisten ja erityisesti ylipainoisten naisten kokema syrjintä näkyy usein avoimesti työelämässä. Kapellimestari Leonard Slatkin totesi Classic FM:m yhteishaastattelussa (The Washington Post, 2000) National Symphony Orchesterin kanssa suositteluvansa naisten, erityisesti viulistien, peittävän käsivartensa. ”En halua nähdä liikaa lepatte-lua”, sanoi Slatkin. Samassa haastattelussa Slatkin totesi, ettei ylipainoisten naisten tulisi käyttää housuja yleisön edessä, sillä se ei ole kaunis näky. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi Slatkinin mielestä olisi tarvetta yhteneväisille säännöille esiintymisasuja koskien. (The Washington Post, 2000.)

Deborah Voigt'in oli määrä esiintyä Ariadne auf Naxos -oopperan nimiroolissa Lontoon kuninkaallisessa oopperassa Covent Gardenissa vuonna 2004. Voigt'in kiinnitys kyseiseen oopperaan kuitenkin peruutettiin Covent Gardenin katsoessa hänen olleen liian lihava mahtumaan kyseisen roolin vaatimaan puvustukseen. Voigt totesi Telegraphin haastattelussa: ”Minulla on leveä lantio, ja Covent Gardenilla on ongelma sen kanssa”. (The Telegraph online, 2004.) Covent Garden on julkisesti kieltänyt Voigt'in sopimuksen purkamisella olleen mitään tekemistä hänen painonsa kanssa. Oopperatalon roolittaja Peter Katona kertoi kuitenkin Sunday Telegraph -lehdelle vuonna 2004: ” Vaikka neiti Voigt onkin upea, roolihahmon puku ja produktion tyyli ovat sellaiset, ettei hän sovi produktion mukaan”. Covent Garden kuitenkin maksoi Voigt'in vatsalaukun ohitusleikkauksen, jonka seurauksena hän laihtui noin 70 kiloa. (Westphal, 2007.)

Vuonna 2014 mezzosopraano Tara Erraught sai osakseen kovaa kritiikkiä roolisuorituksestaan Englannin Glyndebourne-oopperan produktiossa ”Der Rosenkavalier”. Telegraph-lehden toimittaja kyseenalaisti arvostelussaan, yrittikö oopperan puvustaja vain tehdä parhaansa Erraught'in epäsuotuisan fysiikan kanssa (sarpiansen, 2014). The Guardian -lehden toimittaja sen sijaan totesi arvostelussaan: ”On vaikea kuvitella rovea Octavian tämän sovean naisen mahdollisena rakastajana” (Clements, 2014).

Oopperalaulajien kehoista kirjoitettuja artikkeleita löytyy yhdellä Internet-haulla kymmeniä. Naisista ja miehistä kirjoitetuilla artikkeleilla on kuitenkin yksi iso ero: klassisen musiikin fatphobia on sidonnaista esiintyjän sukupuoleen. ” Luciano Pavarotti: Tiedät sen olevan oopperaa, kun lihava mies laulaa” (Wrathall, 2002). Tämä oli Independentin artikkelin otsikko Luciano Pavarottia koskevassa artikkelissa. Sen sijaan naisia koskevien artikkeleiden otsikot on muotoiltu hyvin eri tavalla: ”Lihava leidi laihtuu” (Higgins, 2006), ”Liian lihava' oopperatähti menee leikkaukseen” (BBC News, 2005), ”Se on ohi, kun lihava leidi ei osaa laulaa” (The Telegraph online, 2004).

Mediassa ja julkisuudessa tapahtuvaan syrjintään on vaikea puuttua, sen tapahtuessa niin kutsutulla harmaalla alueella, jossa journalismia koskevat lainsäädännöt antavat huomattavasti tilaa tulkinnalle. Eurooppalaisten korkeakoulujen syrjintää sekä epäasiallista kohtelua koskevia säädöksiä ja lainsäädäntöjä on sen sijaan kirjattu useisiin eri direktiiveihin ja toimintasuunnitelmiin. Eurooppalainen korkeakoulutusalue ja sen

Bolognan seurantaryhmä² ovat velvollisia noudattamaan direktiivien puitteissa laadittua kymmenen kohdan suositusta, joiden mukaan sosiaalista ulottuvuutta Euroopan korkeakoulutusalueella edistetään. Lista on kirjattu suosituksia muun muassa siitä, miten yhteneväisillä käytännöillä voitaisiin edistää inklusiivisuuden toteutumista opiskelusta korkeakouluopetukseen. Lisäksi suosituksia annetaan siitä, miten julkisten auktoriteettien tulisi varmistaa korkeakoulujen mahdollisuus tarjota toimivaa terapiaa opiskelijoilleen mahdollistaakseen näiden valmistumisen sekä tarjota korkeakouluille riittävästi varoja, jotta niillä on asianmukaiset mahdollisuudet lisätä moninaisuutta ja yhteenkuuluvuutta korkeakouluopinnoissa. (Bologna Advisory Group, 2020, 25–29.)

Suomen korkeakoululainsäädännössä ei erikseen säädetä yhdenvertaisuudesta, vaan korkeakoulujen tulee noudattaa yhdenvertaisuuslakia. Sen mukaan ”syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.” Kouluilla on myös velvollisuus arvioida aktiivisesti, miten yhdenvertaisuus toteutuu oppilaitoksissa ja edistää tasa-arvoa tarkoituksenmukaisin ja tehokkain keinoin. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.)

Taideyliopisto antaa Suomessa ylintä mahdollista musiikkiopetusta ja sen erityislaatuisen aseman vuoksi sillä on suurempi vastuu edelläkävijänä, kuin muilla suomalaisilla musiikkikorkeakouluilla. Taideyliopisto laati vuonna 2021 Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman, joka sisältää ”yliopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä ohjaavat keskeiset periaatteet, tavoitteet ja toimenpiteet kaudelle 2021–2024” (Taideyliopisto, 2021). Suunnitelman mukaan jokainen opiskelija on tasa-arvoinen riippumatta muun muassa sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, kulttuurista tai taustasta. Ulkonäköön liittyvästä tasa-arvosta on kirjattu suunnitelmaan seuraavasti: ”Jokaisen olisi tunnettava itsensä tervetulleeksi ja kunnioitetuksi sellaisena kuin on. - - On tärkeää, että jokainen voi osallistua ilman pelkoa syrjinnästä”. (Taideyliopisto, 2021.)

Taideyliopisto teki myös selvityksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta opetuksessa vuonna 2021. Saadun palautteen perusteella Taideyliopisto valitsi yhdeksi kolmesta tavoitteestaan tasa-arvon luomiseksi ”epäasiallisesta kohtelusta ja

² Bolognan prosessi on vuonna 1998 perustettu ryhmittymä, johon sitoutuneet maat ovat luvanneet edistää eurooppalaisten korkeakoulujen välistä liikkuvuutta. Bolognan seurantaryhmän tehtävän on valvoa Bolognan prosessin seuranta.

häirinnästä vapaan työ- ja opiskeluympäristön turvaaminen”. Tavoitteen saavuttamiseksi jokainen Taideyliopistossa opiskeleva ja työskentelevä ”perehtyy päivitettyihin ohjeisiin” ja ”toimintaohjeet ovat osa jokaisen työntekijän ja opiskelijan perehdytystä.” (Taideyliopisto, 2021.)

Syrjintään liittyvien tutkimusten ja julkisen keskustelun sävyn perusteella voidaan todeta, että ongelma ei ole näkymätön tai olematon. Kun huomioon otetaan vielä lainsäädännön näkökulma asiaan, on kouluilla vastuu kitkeä ja estää syrjinnän esiintymistä oppilaitoksissa.

2.2 Ulkonäköön liittyvä syrjintä työelämässä

”Vieheä ulkokuori on hiljainen suositus” (Publilius Syrus, noin 42 B.C). Naiset kohtaavat työelämässä monenlaisia ennakkoluuloja sekä ulkonäköön ja sukupuoleen liittyvää syrjintää. Ulkoisesti viehättävän naisen koetaan olevan pätevämpi työssään. (Heather, 2008, 635–639.) Kyvykkyyden ja työmahdollisuuksien sidonnaisuudella ulkonäköön voi olla naisille monia psykologisia ja fyysisiä vaikutuksia, kuten ahdistusta, masennusta ja huumeiden käyttöä (Greenglass, 1985). Ulkonäkö ohjaa naisten mahdollisuuksia työelämässä myös monin muin tavoin. Viehättävän näköisellä naisella on paremmat mahdollisuudet menestyä, koska häneen suhtaudutaan lähtökohtaisesti suopeammin kuin vähemmän ulkoisesti hyvännäköiseen henkilöön (Baron & Byrne, 2003, 230–238).

Teorioiden mukaan fyysinen ulkonäkö on yksilön henkilökohtaisen identiteetin tärkein ilmaisumuoto. Ihmisen identiteetti perustuu sekä sisäiseen että ulkoiseen kehoon, jossa sisäinen viittaa terveyteen ja ulkoinen ulkonäköön, mutta nämä ovat kuitenkin monin tavoin kietoutuneet yhteen. Erityisesti naiset kokevat painetta fyysisen ulkonäkönsä ylläpidosta. Feministiset tutkijat väittävät, että naisen keho on kaupallistamisen kohde, jonka vuoksi naiset kokevat tarvetta olla haluttavia ja edustavia. Naisen ulkonäkö nähdään pääomana, jonka avulla voidaan käydä niin kutsuttua sosiaalista vaihtokauppaa. ”Esteettistä pääomaa” ovat muun muassa kasvojen kauneus sekä vartalon oikeanlainen muoto ja koko. Aktiivisesti liikkuvat ja urheilulliset naiset nähdään myös huomattavasti moraalisesti arvokkaampina kuin huonokuntoisemmat, yhteiskunnan silmissä epäterveemmät naiset, joiden katsomaan epäonnistuneen henkilökohtaisesti. Näiden sosiaalisten paineiden alla eläminen ja ”esteettisen pääoman” kerryttämisessä

epäonnistuminen, johtaa moniin psykologisiin ja sosiaalisiin seurauksiin. Naiset saavat esimerkiksi tehdä miehiin verrattuna enemmän töitä tullakseen nähdyiksi yhtä pätevänä kuin miehet samassa työssä eikä heille anneta yhtä monta mahdollisuutta tehdä virheitä kuin miespuolisille kollegoilleen. (Åberg, 2020, 20–28.)

Vuonna 2008 tehdyn tutkimuksen mukaan naiset kokevat työpaikalla painoon liittyvää syrjintää kaksi kertaa enemmän, huomattavasti varhaisemmassa iässä sekä matalammalla painoindeksillä kuin miehet. Painoon liittyvä syrjintä on yleisempää kuin kansallisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen ja uskontoon liittyvä syrjintä. Merkittävänä erona on kuitenkin, että ylipainoon liittyvä syrjintä nähdään yhteiskunnallisesti paljon hyväksyttävämpänä. (Puhl ja muut, 2008, 995–999.)

Työelämässä ilmenevä syrjintä naisia kohtaan näkyy myös klassisen muusikon työssä. Urbaniakin ja Mitchellin (2022) tutkimuksessa neljä naispianistia soitti saman ohjelmiston pukeutuneena erilaisiin mekkoihin. Tutkimukseen osallistuneet kuulijat arvioivat useita osa-alueita esityksistä, joista yksi liittyi siihen, kuinka sopiva esiintyjän asu on. Useat osallistujat, jotka raportoivat arvioineensa vain musiikillista osaamista, päätyivät kuitenkin kommentoimaan muusikoiden asuja sekä ulkonäköä. Monet osallistujista kommentoivat myös esiintyjien kehoja ja sitä, kuinka hyvin esimerkiksi jokin mekko sopii esiintyjälle ottaen huomioon hänen kehon muotonsa. ”Vaatteet toimivat katalyyttinä antaen kuulijoille tunteen, että esiintyjien kehojen ja fyysisten ominaisuuksien kommentointi on oikeutettua”. Jotkut osallistujista olivat yllättyneitä siitä, miten paljon heillä oli ennakoasenteita liittyen esiintyjien ulkoiseen olemukseen. (Urbanik & Mitchell, 2022.)

Lihavan naisen keho on itsessään jo performanssi, ennen kuin hän on ehtinyt jalallaan astua lavalle. Hänen kehoaan on oikeus arvostella, kuin se olisi osa esitystä. Miten esiintyjänä kuitenkin kääntää huomio pois ylipainon tuomista välittömistä ennakkoluuloista ja asenteista kääntymättä omaa kehoaan vastaan? Lihava esiintyjä ei voi piilottaa itseään tai ottaa lihavuutta ’pois pöydältä’ toivotuksi ajaksi, vaan lihavuus on, pysyy ja tulee ohjaamaan keskustelua. (Kuppers, 2001, 277–282.) Tämän vuoksi lihavuudesta puhumattomuuden sijaan tärkeämpää on ohjata keskustelun ilmapiiri suuntaan, jossa lihavuus on ennakkoluuloton ilmiö.

Asenteet lihavuudesta eivät vaikuta vain käsityksiin ylipainoisten esiintyjien persoonasta vaan myös käsityksiin heidän kykenevyydestään. Ulkonäöllä on todettu olevan vahva vaikutus siihen, miten kyvykkäänä naisia pidetään (Griffiths, 2010). Ulkonäköpaineet ja siitä juontavat kysymykset ammatillisesta osaamisesta ovat nuorten muusikoiden keskuudessa ongelma, joka voi johtaa haitalliseen painonhallintaan. Suurimmassa vaarassa sairastua syömishäiriöihin ovat ne musiikin opiskelijat, joilla ilmenee perfektionismia, narsismin piirteitä, kilpailuhenkisyttä ja mielenterveysongelmia. Sairastumisen riskiä muusikoiden keskuudessa lisää myös laihuuden ihannointi. (Woropay-Hordzjejewicz & Buźniak, 2022, 3–4.) Erityisesti naiset ovat miehiin verrattuna suuremmassa riskissä sairastua syömishäiriöihin: Miesten ulkonäköihanteet suosivat lihaksikkuutta, kun taas naisten ihanteena pidetään laihuutta ja siroutta (Cash & Smolak, 2011, 13–14). Yhdessä tutkimuksessa sinfoniaorkesterin muusikoista 36 prosenttia ja oopperalaulajista 80 prosenttia kertoi sairastaneensa syömishäiriötä (Aksoydan & Camci, 2009, 35–36). Muusikkoja koskeneessa syömishäiriötutkimuksessa yli kolmasosa kertoi painoindexinsä olevan vähintään ylipainon rajoissa tai ylempänä (Kapsetaki & Easmon, 2019, 545). Muusikot eivät ole myöskään turvassa muilta terveyttä uhkaavilta ongelmilta. Vuonna 2021 tehdyn tutkimuksen mukaan yli 60 prosenttia musiikin opiskelijoista kertoi kärsineensä mielenterveysongelmista opintojensa aikana (Kegelaers & Schuijjer & Oudejans, 2021, 1279). Lisäksi muusikoilla on usein taipumus alkoholin liikkäyttöön ja alkoholismiin. Vuoden 2011 tutkimuksessa moni klassisen musiikin alalla toimiva muusikko raportoi käyttävänsä alkoholia hoitaakseen ahdistusta sekä stressiä ja lievittääkseen työstä aiheutuvia paineita. Jotkin osallistujat kokivat alkoholin runsaan käytön olevan työn vaatimus, joltain sellaista, mihin on vain totuttava. (Dobson, 2011, 249–253.)

2.3 Kehonkuva ja kehopositiivisuus musiikin korkeakouluopinnoissa

Kehonkuva on moniulotteinen käsite, joka kattaa yksilön kokemukset ja tunteet omasta kehostaan. Kehonkuva ei ole fyysinen, ulkoinen kuvaus kehosta tai sen ulkomuodosta vaan enemmänkin tunteita ja ajatuksia siitä, miltä oma keho tuntuu. Kehonkuva on myös sidoksissa henkiseen hyvinvointiin ja mielenterveyteen. (Syömishäiriöliitto, 2021.) Tämän vuoksi auktoriteettihenkilöillä on vastuu siitä, millaista näkemystä hyväksyttävästä ja heidän mielestään 'oikeasta' kehonkuvasta he välittävät

eteenpäin. Tripartite Influence (kolmikantainen vaikutus) -kehonkuvamallin mukaan käsitykseemme ihanteellisesta kehosta vaikuttavat kolme ulkoista tekijää: perhe, ystävät ja media (Grogan, 2016, 4–5). Eurooppalaisten kauneusstandardien mukaan laihuus on ihanne ja normi, jonka tavoittelemisen eteen naiset ovat valmiita kokeilemaan dieettejä, urheilua ja jopa kauneusleikkauksia (Cash & Smolak, 2011, 94–95).

Läskivihaa kuvaa paremmin englannin kielen käännös ”fatphobia”. Se antaa realistisemman kuvan siitä, mistä todella on kyse: lihavuuden pelosta. Käsitteet ja ennakkoluulot lihavuudesta juontavat pitkälle historiaan, mutta ihmiset eivät silti pysähdy miettimään, mistä ne johtuvat. Lihavuuden stigmatisoinnin sekä sen taustalla oleviin syihin liittyvien ideologioiden kyseenalaistaminen voisi johtaa lihavuuden normalisointiin. (Klein, 2001, 19–24.)

Terveys ei ole vain ulkoista tai fyysistä, vaan se on huomattavasti monipuolisempi kuvaus ihmisen sen hetkisestä elämäntilanteesta. Terveysjärjestö WHO määrittelee terveyden seuraavasti: ”Täydellisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila, ei pelkkä sairauden puute ” (WHO, 1948). WHO:n kuvaus terveydestä on kuitenkin jo vuosikymmeniä vanha ja uusia näkemyksiä on ehdotettu suuntaan, jossa terveyden määrittelyssä otettaisiin huomioon myös henkilön itsensä käsitys omasta terveydestään (Huber ja muut, 2011, 1–2). Terveystieteiden alan henkilöstö on sitoutunut pitämään huolta ja vaalimaan potilaan terveyttä. Tästä huolimatta lääkäreiden, hoitajien ja muun sairaanhoitohenkilöstön lihavuuteen liittyvän tiedostetun ja tiedostamattoman stigman vuoksi ylipainoiset henkilöt saavat usein huonompaa hoitoa, kuin normaali-painoiset henkilöt. Tämä ilmenee muun muassa ylipainoisen potilaan kuuntelun, kunnioituksen ja hoidon puutteina sekä lääkäreiden tekeminä oletuksina ylipainoisista potilaista ulkonäön perusteella, kuten että he ovat laiskoja tai saamattomia. (Phelan ja muut, 2015, 320–322.)

Usein ylipainoon liittyvä diskriminaatio onkin verhoiltu huoleen ylipainoisen yksilön terveydestä. Tämän vuoksi syrjintä voi olla miltei huomaamaton. Cacomorphobia eli lihaviin ihmisten pelko on yksi esimerkki siitä, miten asenteellista sanaton syrjintä voi olla ja miten huomaamattomasti lihaviin ihmisiin kohdistuvia kielteisiä ideologioita voidaan piilottaa hyvinkin näkyville. Cacomorphobia tulee kreikan kielen sanoista kakos, joka tarkoittaa huonoa tai rumaa, morphoun, joka tarkoittaa muotoa, ja phobos joka tarkoittaa pelkoa. Cacomorphobia eli lihaviin ihmisten pelko voidaan siis

suomeksi kääntää huonon muodon peloksi. Tämän näkemyksen mukaan lihavuus on huono ja pelättävä asia. (Segen's Medical Dictionary, 2011.)

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa käsittelen tutkimusasetelmaa. Alaluvussa 3.1 esittelen tutkimustehtävän ja -kysymyksen. Alaluvussa 3.2 tarkastelen metodologisia lähtökohtia. Alaluvussa 3.3 käsittelen aineistonkeruuta ja selitän lyhyesti autoetnografisen osallisuuteni tutkimukseen. Alaluvussa 3.4 esittelen aineistonanalyysin vaiheita ja alaluvussa 3.5 kerron tutkimuseettisistä lähtökohdista.

3.1 Tutkimustehtävä ja -kysymys

Tutkimuksen tehtävä on tarkastella syrjinnän ja epäasiallisen käytöksen ilmenemis-
muotoja, joita ylipainoiset naisopiskelijat kokevat klassisen musiikin korkeakoulu-
opinnoissa. Tutkimuksessa analysoidaan, miten opettajat ja muut auktoriteetit yksilö-
sekä ryhmäopetuksessa luovat ja edesauttavat haitallista käsitystä muusikon kehonku-
vasta. Tutkimus tarkastelee myös sitä, miten korkeakoulujen kurssitarjonnan sisältö
voi diskriminoida ylipainoisia opiskelijoita. Tutkielma keskittyy erityisesti opiskeli-
joiden omiin kokemuksiin syrjinnästä. Tavoitteena on luoda käsitys tasa-arvo-ongel-
masta ja ilmiantaa muutoksen tarve.

Tutkimuskysymys on: Miten ylipainoisten opiskelijoiden syrjintä voi ilmetä musiikin
korkeakouluopinnoissa?

3.2 Metodologiset lähtökohdat

Tutkimus toteutetaan empiirisenä ja laadullisena tutkimuksena (Leavy, 2017). Laadul-
lisessa tutkimuksessa voidaan käyttää monia erilaisia tutkimusmenetelmiä, joiden va-
lintaan vaikuttaa tutkittava aihe ja se mistä näkökulmasta aihetta valitaan lähestyä
(Vuori, 2021). Tutkimuksessa tarkastellaan, millaisissa eri muodoissa syrjintää ilme-
nee klassisen musiikin opinnoissa. Keskiössä ovat muusikoiden omat kokemukset.
Kvalitatiivisen tutkimustavan avulla voidaan kartoittaa miten monimuotoista syrjintä
voi olla ja valaista haastateltavien omia näkökulmia (Hirsjärvi ja muut, 2018, 164).

Tutkimuksessa on käytetty lähestymistapana emansipatorista tutkimusta, jota usein kutsutaan myös kriittiseksi tutkimukseksi. Emansipatorisen tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa, josta eniten hyötyvät ne henkilöt, jotka ovat yhteiskunnallisesti epätasa-arvoisessa asemassa. Sen mukaan "tutkimusta eivät tuota vain ne tahot, jotka ovat hallitsevia tai elittitutkijoita." (Noel, 2016.) Emansipatorinen tutkimus voi tuoda kuuluvaksi sellaisten ihmisryhmien äänet ja kokemukset, jotka ovat yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa ja pyrkii näin muodostamaan uusia näkökulmia ja ratkaisuja ilmiön sisäpiiristä. (Brion-Meisels & El-Ahmin, 2023.)

3.3 Aineistonkeruu

Tutkimukseen valittiin osallistujia mahdollisimman erilaisista taustoista: eri instrumentin soittajia, eri kouluissa opiskelleita, eri maissa asuneita ja eri ikäisiä. Yhdistävänä tekijänä oli heidän naisoletettu sukupuolensa. Tutkimukseen haastateltavaksi valittiin muusikoita, jotka ovat suorittaneet klassisen musiikin korkeakouluopintoja jossakin eurooppalaisessa korkeakoulussa. Tämän lisäksi haastateltavien henkilöiden tuli olla itse ylipainoisia ja heillä tuli olla kokemuksia ylipainoon liittyvästä syrjinnästä. Osallistujat valittiin kahdella tavalla: suoraan tutkijan oman valinnan perusteella, mutta myös lumipallotekniikalla, jossa potentiaaliset haastateltavat suosittelivat kysymään muita opiskelijoita, joilla voisi olla tutkimuksen kannalta oleellisia kokemuksia (Leavy, 2017, 149). Tutkimukseen valitut muusikot opiskelevat tällä hetkellä tai ovat opiskelleet musiikkikorkeakoulussa instrumentin soittoa tai laulua viimeisen viiden vuoden aikana.

Tutkimuksen alkuvaiheessa oli suunnitelman mukaan tarkoitus haastatella pelkästään musiikinopiskelijoita. Laadulliselle tutkimukselle on kuitenkin tyypillistä, että tutkimussuunnitelma on joustava ja sen vuoksi muutokset täysin mahdollisia olosuhteiden muuttuvuuden vuoksi (Hirsjärvi, 2008, 160). Opiskelijoiden lisäksi tutkimukseen päädyttiin haastattelemaan myös yhtä musiikkikorkeakoulussa toimivaa opettajaa.

Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulla (Liite 1), jolloin osa etukäteen suunnitelluista kysymyksistä esitettiin kaikille haastateltaville ja osa kysymyksistä muotoutui vasta haastattelutilanteessa (Hirsjärvi & Hurme, 2001, 47). Ensimmäinen yhteydenotto haastateltaviin tapahtui kirjallisesti. Haastatteluista suurin osa toteutettiin lähitapaamisina Helsingissä, mutta tutkimuksessa hyödynnettiin myös Zoom-

videosovelluksen käyttöä tutkimuksen haastateltavien kansainvälisyyden vuoksi. Puhetta nauhoitettiin puhelimen äänityslaitteella ja se litteroitiin heti haastattelujen jälkeen. Aineistosta valikoidut yksilölliset sitaattit lähetettiin tarkasteltavaksi haastateltaville ennen lopullista tutkielman palautusta. Haastateltavien kommenttien perusteella niihin tehtiin joitain pieniä tarkennuksia.

Haastattelujen ilmapiiri oli poikkeuksetta miellyttävä ja rauhallinen. Jotkin osallistujat olivat aluksi hieman jännittyneitä, mutta jännitys tuntui häviävän kaikissa haastatteluissa niiden edetessä. Kaikki haastateltavat jakoivat kokemuksiaan hyvin avoimesti ja nostivat myös vapaasti esiin kommentteja ja ajatuksiaan tutkimuskysymysten ulkopuolelta. Haastatteluissa kaikille osallistujille esitettiin lähtökohtaisesti samat kysymykset, joskin opettajalle esitetyt kysymykset oli muotoiltu hieman eri tavalla (Liite 2).

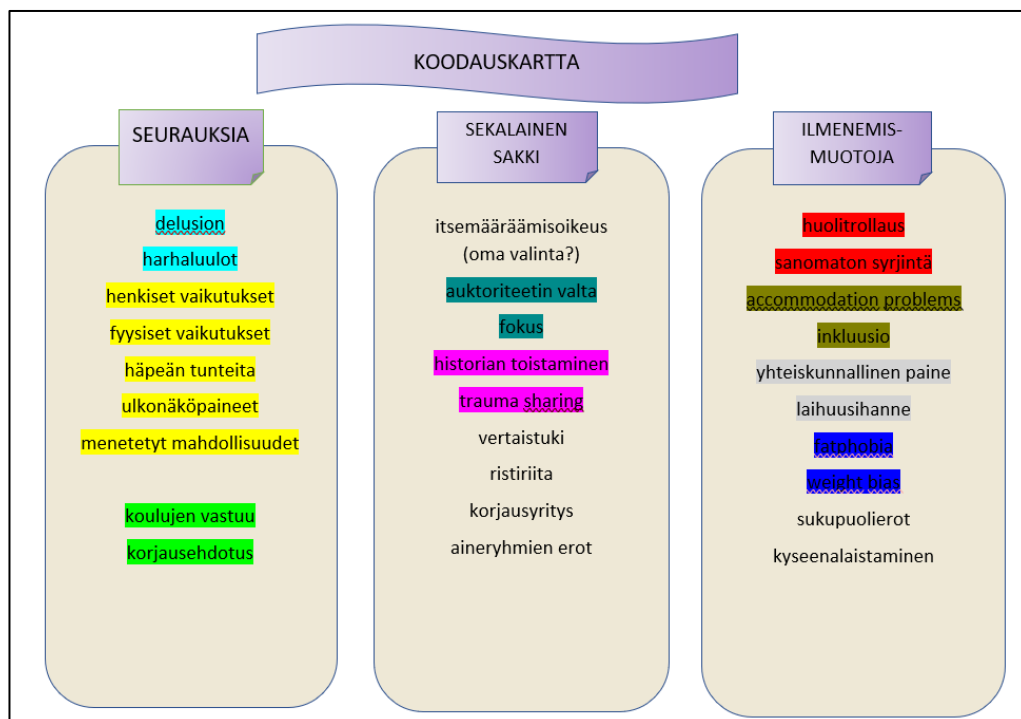
Tutkimusta tehdessä joutuu tekemään lukuisia päätöksiä, jotka vaativat eettistä harkintaa ja se, miten tutkimukseen osallistuneet haastateltavat esitellään, on yksi niistä (Leavy, 2017, 24.) Tärkeää tutkimuksen aiheen henkilökohtaisen luonteen kannalta oli suojella haastatteluihin osallistuneiden anonymiteettiä. Tämän vuoksi luovuin perinteisestä haastateltavien erottelutavasta, kuten Haastateltava 1, Haastateltava 2. Kaikkien haastateltavien kommenttien ollessa samalla tasolla on niitä vaikeampi yhdistää tiettyyn henkilöön ja näin ollen tunnistettavuuden riski pienenee. Samasta syystä en halunnut eritellä haastateltavien instrumentteja tai muita tarkempia tunnistetietoja, kuten ikää tai opintojen kestoa.

Haastattelujen lisäksi aineistoa kerättiin myös autoetnografisen tutkimuksen mukaisesti. Autoetnografisessa tutkimuksessa tutkija antaa omat kokemuksensa aiheesta tutkimuksen käyttöön osana kerättyä aineistoa (Leavy, 2017, 145). Olen ylipainoinen klassisen musiikin opiskelija, joka on opiskellut viulunsoittoa ja laulua kahdessa eri eurooppalaisessa korkeakoulussa. Minulla on henkilökohtaista kokemusta ylipainoon liittyvästä syrjinnästä niin kollegoiden kuin auktoriteettihenkilöiden puolesta ollessani lihava koko opiskeluaikani. Olen aktiivinen kehopositiivisuuden ja kehorauhan puolesta puhuja sekä julkisesti lihavaksi muusikoksi identifioituva, minkä vuoksi olen jo vuosia käsitellyt näitä aiheita avoimesti elämässäni. Näiden syiden takia koin tutkimuksen kannalta tärkeäksi valjastaa omat kokemukseni tutkimuksen hyödyksi.

Tekstissä teen selkeän ero sen välillä, mikä on omaa kokemustani ja mikä osa aineistosta on kerätty ulkopuolisilta haastateltavilta. Haastateltavien osuudet on esitetty tutkielmassa anonymisoituina lainauksina, kun taas omat kokemukseni olen joka kohdassa avoimesti kirjannut ja tuonut esiin ominani. Näin ei jää epäselväksi mitkä kokemukset ja lainaukset ovat haastattelujen tulosta ja mitkä omiani.

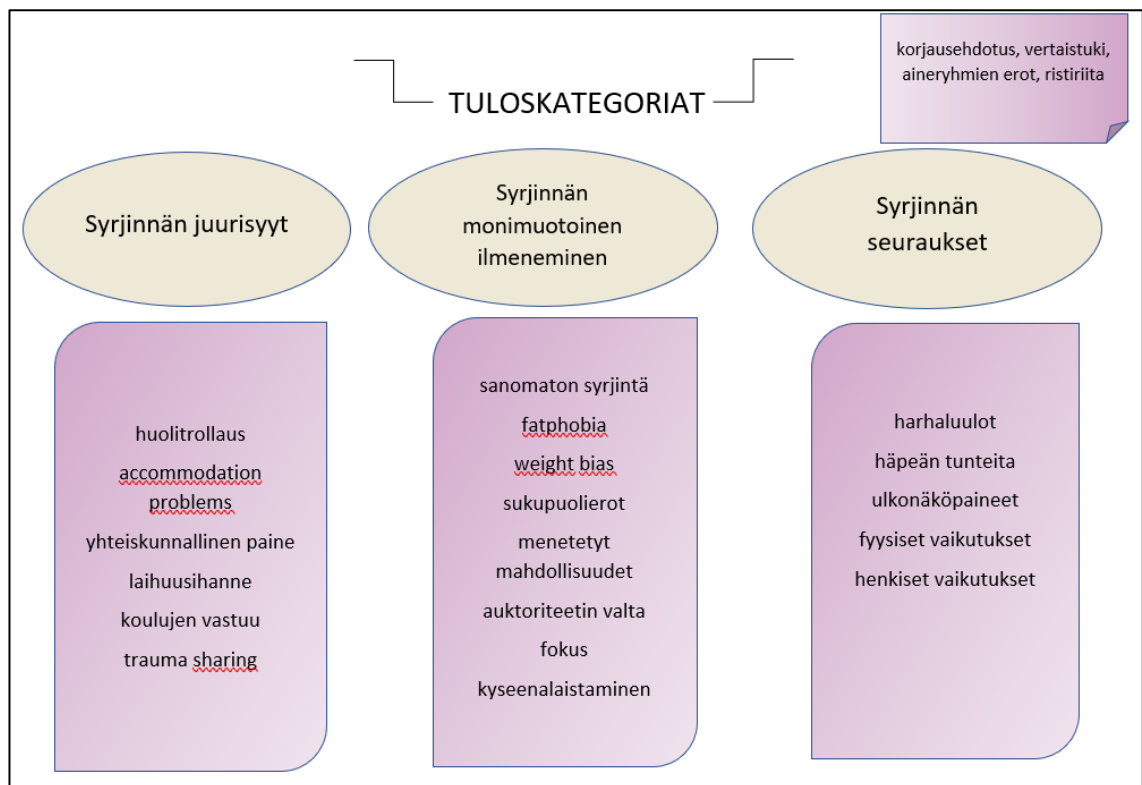
3.4 Aineistonanalyysi

Litteroitua haastatteluaineistoa muodostui 20 sivua. Aineiston analysointi aloitettiin laadullisella sisällönanalyysillä (Vuori, 2021), jossa käytettiin tukena koodaustekniikkaa, jonka avulla litteroiduista haastatteluista pystyttiin löytämään yhteneväisyyksiä sekä teemoja, joita käsitellä tulosluvussa (Leavy, 2017, 151–152). Alla olevat kuviot ilmentävät koodausprosessia. Aluksi litteroidusta tekstistä hahmoteltiin kategorioita käyttäen avainsanoja ja lyhyitä fraaseja, kuten sanomaton syrjintä, ulkonäköpaineet, huolitrollaus ja laihuusihanne. Sanat asetettiin koodauskarttaan (kuvio 1), jonka avulla luotiin ensimmäinen hahmotelma tulosluvusta.

Kuvio 1 Alustava koodien ryhmittely kategorioihin

Sen jälkeen kategoriat jaettiin kolmeen keskeiseen aihekokonaisuuteen, jotka toimivat tulosluvun alalukuina. Aihealueita ovat syrjinnän taustatekijät, syrjinnän monimuotoinen ilmeneminen sekä syrjinnästä johtuvat seuraukset (kuvio 2). Näiden aihealueiden alle asetettiin kuviossa 1 esitetyt koodit. Viimeiseen irralliseen aihekokonaisuuteen keräsin ne tulokset, jotka olivat tutkimuksen kannalta tärkeitä, mutta tuntuivat omalta erilliseltä osioltaan.

Kuvio 2 Tuloslukua ohjaava koodien jako tarkempiin kategorioihin

3.5 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen tieteellinen pohja nojaa vahvasti vertaisarvioituun tutkimuskirjallisuuteen. Positioni tutkijana on tässä tutkimuksessa henkilökohtainen. Minulla on suora side tutkimuksen aiheeseen, mikä on asettanut minulle myös tiettyjä haasteita muun muassa tutkimuskohteiden henkisestä hyvinvoinnista huolehtimisesta tutkimuksen aikana sekä vaatinut erityistaitoa olla vaikuttamatta tutkimuskohteisiin pysymällä neutraalina haastattelujen aikana. Tiedostan, että täysi puolueettomuus tutkimuksen aikana on osaltaan mahdotonta, joten olen turvautunut tarkastelemaan ja kiinnittämään

jatkuvaa huomiota omiin asenteisiini, jotta voin minimoida niiden vaikutuksen tutkimuksen kulkuun (Leavy, 2017, 145). Vaikka henkilökohtainen sidokseni tutkimusaiheeseen on aiheuttanut haasteita, on se myös osaltaan tehnyt tutkimuksesta luotettavamman. Autoetnografian avulla pystytään tekemään tutkimusta, joka mahdollistaa muutosta ja laajempaa ymmärrystä tutkittavasta aiheesta sekä lukijoissa että tutkijoissa. (Chang, 2008, 51–53.) Lukija voi lähtökohtaisesti luottaa siihen, että tutkijalla on omakohtaista ymmärrystä ja kokemusta käsiteltävästä aiheesta, joka on luotettavaa tutkimuksen kannalta.

Ennen aineiston keruuta haastateltaville esitettiin tutkimuslupalomake, joka sisälsi myös tietosuojailmoituksen, ja jonka osallistujat palauttivat minulle täytettynä ja allekirjoitettuna (TENK, 2023). Kopio lomakeluonnoksesta on nähtävissä tämän tutkimuksen lopussa (Liite 1). Tutkimuslupalomakkeet ja haastattelunauhut ovat olleet vain minun tarkasteltavana. Haastattelun alussa kerroin lyhyesti tutkimuksen sisällöstä ja tavoitteista, sekä siitä miten haastattelumateriaalia tullaan käyttämään tutkimuksessa. Osallistujille kerrottiin myös heidän mahdollisuuksistaan keskeyttää tutkimukseen osallistuminen haastattelun aikana ilman seurauksia (TENK, 2023). Osanottajien henkilöllisyys salataan tutkimuksen aikana ja sen jälkeen, ja tutkimuksessa käytettävä materiaali analysoidaan ja muokataan siten, ettei siitä ole mahdollista tunnistaa yksittäisiä henkilöitä (TENK, 2019). Tutkimuksen osallistujille annetun informaation mukaisesti kaikki kerätty materiaali poistetaan tutkimuksen valmistuttua (TENK, 2023).

Pohdin aluksi minkä lähestymistavan valitsen ottaakseni yhteyttä potentiaalsiin haastateltaviin. Parhaimmiksi vaihtoehtoiksi muodostui kaksi ajatusta: Joko ottaisin suoraan yhteyttä mielestäni sopiviin haastateltaviin tai laittaisin yleisen julkisen haun johonkin sosiaaliseen median kanavaan. Otin yhteyttä henkilökohtaisesti suoraan haastateltaviin, sillä minusta se oli oikea tapa: Lihavuus ei nimittäin ole ominaisuus, jonka tulisi aiheuttaa häpeää tai vihaa. Tämän vuoksi en koe, että tutkimuskohteisiin kontaktin ottaminen suoraan eroaisi millään tavalla yleisestä tutkimuskäytännöstä. Yhteiskunnalliset arvot kertovat kuitenkin toista. Sisäistetty fatphobia voi ilmetä muun muassa lihomisen pelkona ja lihavaan kehoon negatiivisten assosiaatioiden yhdistämisinä. Sen vuoksi teko oli myös kannanotto: yritys normalisoida lihavuuden imagoa ja neutralisoida sitä stigmaa mikä lihavuuden ympärillä on.

4 Tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset ja vastaan tutkimuskysymykseeni. Alaluvussa 4.1 esittelen tulosluvun ymmärtämisen kannalta oleellista materiaalia instrumentalistien ja laulajien kokemusten eroista. Sen jälkeen siirryn esittelemään tarkemmin tuloksia, jotka olen jakanut kolmeen kategoriaan: 4.2 Syrjinnän taustatekijät, 4.3 Syrjinnän monimuotoinen ilmeneminen ja 4.4 Syrjinnän seuraukset. Viimeisessä alaluvussa 4.5 käsittelen niitä ristiriitoja, joita tutkimuksen tuloksissa esiintyy opiskelijoiden kokemusten ja korkeakoulujen käytäntöjen välillä.

4.1 Instrumentalistien ja laulajien erot

Tutkielma käsittelee muusikoiden kokemaa syrjintää klassisen musiikin korkeakouluopinnoissa instrumentista riippumatta. Haastatteluja tehdessä sekä aineistoa analysoidessa oli kuitenkin ilmeistä, että ennen tulosten esittelyä tulisi tarkentaa miten instrumentalistien kokema syrjintä eroaa monin tavoin laulajien kokemasta syrjinnästä sekä miten syrjinnän olemassaolo ylipäättään nähdään alan sisällä, sillä koen näiden erojen vaikuttavan tutkielman tuloksiin.

Tutkimuksen alkuvaiheessa halusin kutsua haastateltavaksi tasapuolisesti sekä instrumentalisteja että laulajia saadakseni mahdollisimman monipuolista aineistoa. Tämä osoittautui kuitenkin hankalaksi, sillä lähes yksikään instrumentalisti ei halunnut osallistua haastatteluun tai juuri puhua tutkimuksesta. Haastattelupyyntö yksinään aiheutti muutamien henkilöiden keskuudessa ahdistusta ja ärtymystä. Moni instrumentalisti jätti vastaamatta haastattelupyyntöön ja yksi perui osallistumisensa alustavan kiinnostuksen jälkeen.

Laulajien kohdalla tilanne oli täysin päinvastainen. Jokainen laulaja vastasi haastattelupyyntööni eikä yksikään henkilö ilmaissut viesteissään kokeneensa tilannetta ahdistavaksi tai loukkaavaksi. Laulajien vastaukset seurasivat kahta vaihtoehtoa: ensimmäinen, jossa vastaaja kertoi osallistuvansa mielellään tutkimukseen, jos voi jotenkin olla avuksi ja toinen, jossa vastaaja kertoi, ettei hänellä ollut omakohtaisia kokemuksia syrjinnästä eikä näin ollen kokenut olevansa sopiva henkilö haastateltavaksi. Sekä haastattelukutsujen että varsinaisten haastattelujen aikana ilmeni myös eroja siinä, miten instrumentalistit ja laulajat puhuivat itsestään ja omista kehoistaan. Laulajat

viittasivat itseensä vapaammin termeillä kuten ylipainoinen, lihava, läski. Useat instrumentalistit sen sijaan olivat vahvasti sitä mieltä, etteivät he ole ylipainoisia, eivätkä toivo tulevansa identifioituksi sellaisina.

Instrumentalistien pelko leimautua lihaviksi ulottuu myös yksittäisten henkilöiden kokemuksiin pidemmälle. Lihavuuteen liittyvää syrjintää klassisen musiikin alalla on tutkittu heikosti, mutta instrumentalistien ulkonäköön liittyvä syrjintä sen sijaan on laajemmin keskusteltu aihe. Vuonna 2022 tehdyn, naisten kokemaa ulkonäkösyryntää klassisen musiikin alalla koskeneen, tutkimuksen mukaan naisten kyvykkyys on kuullijoiden mukaan monin tavoin riippuvainen heidän ulkonäöstään (Urbaniak & Mitchell, 2022). Oheisen tutkimuksen testihenkilöt olivat pianisteja, eivät laulajia. Kyseisessä tutkimuksessa, kuten monissa muissa, puhutaan kehoon liittyvästä syrjinnästä, hyväksyttävästä kehon muodosta ja kehon ulkoisesta viehättävyydestä, mutta ei puhuta ylipainosta ääneen. Ongelma alalla tunnustetaan, mutta siitä ei haluta puhua sen oikealla nimellä.

Kehon ulkomuotoon sidonnaisen identiteetin lisäksi ongelmia tuottavat ylipäättään näkemykset syrjinnän olemassaolosta. Haastattelujen aikana kysyin, ovatko osallistujat koskaan kertoneet kokemastaan syrjinnästä kenellekään. Yksi laulaja kertoi, että keskustellessaan kollegoidensa kanssa, hän kokee tulleensa kuulluksi ja saavansa osakseen sympatiaa riippumatta vastaanottajan kehon muodosta. Instrumentalisteilla kokemus on päinvastainen. Yksi osallistujista kertoi kokeneensa, kuinka: ”On olemassa ilmiö, jossa laulajat puhuu kokemastaan syrjinnästä ja vastaukset on empaattisia, mutta kun instrumentalisti puhuu omista kokemuksistaan, saa osakseen kyseenalaistusta.” Toinen haastateltava oli yllätynyt kuullessaan, että instrumentalistejakin kohdellaan eri tavalla heidän painonsa perusteella ja jatkoi: ”Sanoisin, että olen huolissani, jos näin on”.

Kysyin haastateltavilta heidän vapaamuotoista mielipidettään siitä, miksi instrumentalistien ja laulajien kokemassa syrjinnässä on eroja. Yksi haastateltavista pohti voisiko syynä olla inklusiivisuuden puute: ”Jos mä mietin, että kuinka paljon mä näen korkeakoulussa lihavia instrumentalisteja niin mä oon silleen... No, kyllä siellä muutama on. Mutta oikeasti niitä ei vaan näe. -- Ja orkestereissakin, ei niitä vaan näe kauheasti, tai solisteina.”

Toinen haastateltava pohti yhteiskunnallisten odotusten ja paineiden merkitystä, ja miten instrumentalistit jo lähtökohtaisesti asetetaan kapeaan ulkonäkömuottiin. Eräs haastateltava oli sitä mieltä, että instrumentalistit voivat kokea enemmän piilosyrjintää, koska: ”Laulajilla se tulee suoraan naamalle ja se on tässä ja sitä ei pysty kiistämään, että näin on.”

Omat kokemukseni syrjinnästä instrumentalistina ovat usein olleet niitä, jotka tapahtuvat piilossa ja joita on vaikea todistaa.

4.2 Syrjinnän taustatekijät

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että yhteiskunta syrjii lihavia ihmisiä syvälle juurtuneiden ennakkoluulojen vuoksi, jotka yhdistävät laihooden kauneuteen, terveyteen ja moraaliseen hyveellisyyteen. Korkeakoulut eivät ole tämän sosiaalisen paineen ulottumattomissa, jonka vuoksi nämä asenteet heijastuvat monissa oppilaitoksissa. Yksi haastateltavista kuvasi käsitystään syrjinnän laajuudesta seuraavasti: ”Niin kauan, kun sitä esiintyy niin laajasti yhteiskunnassa, kun sitä esiintyy nyt, niin ei sitä voi olla esiintymättä musiikkikorkeakouluissa.”

Korkeakoulussa tapahtunut syrjintä ei ole suurimmalle osalle ylipainoisia muusikoita ensimmäinen kerta, kun heidän kehonsa joutuu kyseenalaistetuksi. Ongelmat ovat usein lähtöisin jo lapsuudesta, ja moni on kokenut syrjintää ja epäasiallista käytöstä systemaattisesti kaikissa elämänvaiheissa. Yksi haastateltavista kertoi kokeneensa painetta liittyen ulkonäkönsä ensimmäisiä kertoja jo ala-asteella:

Mulla itsellä on ollut syödessä paniikkia, mitä jos joku katoo, kun toi syö tossa. Kehorauhan puutteen vuoksi mun lapsuudessa ja koko elämäni, niin mä en ole saanut rauhaa syödä, koska yhteiskunta on mun ulkonäön perusteella arvostellut sitä, mitä toi laittaa suuhunsa ja miksi.

Asenteet ja ennakkoluulot ulottuvat pitkälle ja antavat ylipainolle merkityksiä, jotka heijastuvat ihmisten kohtelussa. Ylipainolle annetaan merkityksiä, jotka perustuvat yksilöiden omaan arvomaailmaan, ei suinkaan ylipainoisen henkilön yksilöllisiin ominaisuuksiin. Yksi haastateltavista kuvaili kokemuksiaan asiasta näin:

Meillä on yhteiskunnassa, kulttuurissa se, että lihavuus on paha asia ja vältettävä asia ja millaisia konnotaatioita ylipainoon ja lihavuuteen liitetään. Se on jotenkin pitkän aikaa nähty sellaisena, että ylipainoiset ihmiset on jollain lailla holtittomia, ja ne ei pysty itseänsä hallitsemaan syömisessä, niin mitenhän ne sitten pystys hallitsemaan itsensä vaativissa ammattiopinnoissa ja esimerkiksi harjoittelemaan tarpeeksi, jos ne vaan seisoo jääkaapin vieressä ja syö.

Näitä ajatuksia vahvistavat myös tutkimukset, kuten Griffiths, 2010, jonka mukaan ulkonäkö ohjaa käsitteitä naisten ammattitaidosta. Useat haastateltavat olivat huolissaan siitä, miten yhteiskunnallinen paine vaikuttaa heidän elämässään, koulutuksensa ja työelämässään ja mitä se estää heitä potentiaalisesti saavuttamasta. Yksi haastateltavista pohti:

Oon aina tietänyt, että mun kohtalo on tulla oopperalaulajaksi, niin se fiilis, et joku seisoo siinä mun edessä, mun painoni, ja ei anna mun saavuttaa sitä, se on vaikuttanut siihen, miten paljon mä oon halunnu tehdä mun opintojen eteen töitä.

Cash ja Smolak (2011) puhuvat länsimaalaisista kauneusihanteista ja niihin kuuluvasta laihooden ihannoinnista, joka on yksi niitä yhteiskunnan asenteita, jotka edistävät ylipainoisten syrjintää monella tasolla. Tämän tutkimuksen haastatteluissa tuli ilmi useita kertoja, joissa osallistujat olivat kokeneet opintojensa aikana sellaista puhetta painosta, joka oli ihannoinut laihuutta. Useat haastateltavat olivat saaneet palautetta tunneilla, mestarikursseilla ja kilpailuissa painostaan, jossa heitä oli kehoitettu pitämään huolta, etteivät lihoisi enää yhtään tai kehoitettu pitämään itsensä fyysisesti 'timmisissä' kunnossa. Vastaavasti heitä oli kehoitettu vuolaasti, jos he olivat laihtuneet. Laihuus nähtiin usein asiana, joka avaa ovia ja parantaa elämänlaatua.

Haastattelujen perusteella laihooden ihannointi ilmenee usein kahden kesken käydyissä keskusteluissa auktoriteettihenkilöiden kanssa. Keskustelut eivät kohdistu opiskelijan hyvinvointiin tai siihen, miltä hänestä itsestään tuntuu omassa kehossaan, vaan usein keskusteluissa opettajien vastaus parempaan muusikkouteen on laihuus. Aineistonanalyysissä selvisi myös, että laihuusihanne ei usein ole henkilökohtaista yksittäiseen opiskelijaan kohdistuvaa, vaan kuvaa usein yksilön koko ajatusmaailmaa muusiikon ulkokuvasta. Yksi haastateltavista kertoi, miten opettaja oli tunnin aikana kritisoinut useiden Kansallisopperan laulajien kokoa ja toisessa haastattelussa tuli ilmi,

miten opettaja oli tunnilla puhunut negatiiviseen sävyyn aiempien ylipainoisten opiskelijoiden kehoista.

Laihuusihannoinnin ongelmana on sen ulkonäkökeskeisyys. Sillä ei ole todellista pohjaa terveyden tai hyvinvoinnin kannalta. Olen vuoden aikana laihtunut yli neljäkymmentä kiloa rajun sairastelun vuoksi. Olen voinut henkisesti ja fyysisesti todella huonosti ja olen usein ulkoisesti näyttänyt sairaalta. Tästä huolimatta olen saanut monilta opettajilta kehuja ja kannustusta painonpudotukseeni. Opettajilta, jotka ovat joko aiemmin kommentoineet ulkonäköni ikävään sävyyn tai eivät ole koskaan huomioineet sitä mitenkään. Yksikään näistä kehuja antaneista opettajista ei ole kuitenkaan pysähtynyt kysymään miten voin tai onko suuren painonpudotukseni takana joitain huolia. Ylipäätään yksikään näistä opettajista ei ole ollut kiinnostunut henkisestä hyvinvoinnistani. Sen sijaan he ovat tehneet olettamuksia ulkonäköni perusteella hyvinvoinnistani ja kykenevyydestäni perustuen omaan arvomaailmaansa.

Syrjinnän taustalla voikin olla ulkonäköön liittyviä syitä, jotka on kätketty näyttämään kannustavalta ja hyödylliseltä kritiikiltä, kuten huolitrollaus. Huolitrollaus on 2000-luvun alussa ilmestynyt termi, jolla on monia merkityksiä. Tässä tutkimuksessa viitataan siihen ilmiöön, jossa henkilö teeskentelee tukevansa toista yksilöä, mutta todellisuudessa vain oikeuttaa fatphobisen asenteellisen kritiikkinsä huolenpidon verukkeella. Yleisin ilmiö huolitrollauksesta on teeskennelty huoli ylipainoisen ihmisen terveydestä ja hyvinvoinnista. Terveys ei kuitenkaan ole vain ulkoista, vaan se on huomattavasti monipuolisempi kuvaus ihmisen sen hetkisestä elämäntilanteesta. ”Terveys ei ole elämän päämäärä vaan apuväline elämää varten” (WHO, 1986.)

Aineistonanalyysin perusteella useat musiikinopiskelijat kokivat auktoriteettihenkilöiden kiinnittäneen enemmän huolta heidän fyysiseen kuin henkiseen terveyteensä. Mielen terveysongelmat ovat yleisiä muusikoiden keskuudessa ja esimerkiksi vuonna 2009 tehdyn tutkimuksen mukaan syömishäiriöiden esiintyminen muusikoilla on laajamittaista (Aksoydan & Camci, 2009). Tästä huolimatta opettajat eivät kiinnitä riittävästi huomiota ylipainoisen opiskelijan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Yksi haastateltava koki opettajansa kiinnostuksen hänen hyvinvoinnistaan olleen vaihtelevaa, ja kuvaili asiaa seuraavasti:

Korkeakouluopintojen aikana mulle alkoi tulemaan tosi keskeiseksi mun masennus. Kun mä myöhemmin olin ulkomailla koulussa ja yritin itse parantaa itseäni niin kerroin opettajalleni jossain vaiheessa, että mulla on masennus. Se oli mun oma valinta kertoa, koska se vaikutti mun työntekoon. Ihan vaan vertailun kohteena, ei hän todellakaan auttanut mua ja kiinnittänyt yhtä paljon huomiota mun masennukseen ja miten mä siitä voisın parantua, kuin miten paljon hän kiinnitti huomiota siihen, miten mä voisın laihduttaa.

Hyvinvoinnista huolehtimisen epätasainen jakautuminen ilmenee toisinaan myös kaksinaismoralismina. Alkoholın liiallinen käyttö on monen klassisen muusikon ongelma. Vuonna 2011 tehdyn tutkimuksen mukaan useat nuoret muusikot kokevat painetta alkoholın käytöstä. Tutkimus osoitti, että nuoret klassisen musiikin soittajat käyttävät alkoholia runsaasti esimerkiksi sosiaalisen painostuksen ja alan kilpailun aiheuttaman stressin ja ahdistuksen vuoksi. (Dobson, 2011.) Alkoholismin vaikutuksesta terveyteen ja hyvinvointiin ei kuitenkaan puhuta samalla tavalla kuin ylipainon. Erään musiikki-korkeakoulussa järjestetyn tilaisuuden jälkeen tarjolla oli ruokaa ja juomaa opettajille ja opiskelijoille. Paikalla oli huomattavan paljon myös alaikäisiä nuoria. Kiitospuheen jälkeen tilannetta ohjannut opettaja kutsui kaikki nauttimaan ruoasta, kuvaillen tarjolla olleen ruoan olevan erityisesti terveellistä. Illan edetessä tarjolla oli myös alkoholi-juomia, jonka ikärajalista jakelua ei kuitenkaan valvottu millään tavalla, vaan nuorilla oli mahdollisuus nauttia alkoholillisia virvokkeita samalla tavalla kuin täysi-ikäisillä. Tässä kohtaa terveyden kannalta oli ilmeisesti tärkeämpää huolehtia terveellisen ruoan kuin alkoholın vaikutuksesta alaikäisille.³

Vaikka terveys ei ole ulkoisesti määriteltävissä (WHO, 1986), usein huolen kohteeksi joutuvat ne, joiden keho ei vastaa yhteiskunnan normeja. Kaksi haastateltavaa opiskelijaa tunnisti saaneensa sellaista kritiikkiä heitä kohtaan, jollaista laihemmat kollegat eivät olleet saaneet. Yksi haastateltavista kertoi, miten hänen opettajansa oli usein kiinnittänyt huomiota tämän pukeutumiseen ja kommentoinut sen vaikuttavan siihen, miten hänet nähdään muusikkona. Haastateltava kuitenkin koki, että normaalipainoiset opiskelutoverit eivät saaneet samanlaisia kommentteja pukeutumisestaan, vaan pystyivät saapumaan tunneille esimerkiksi huolettomissa college-housuissa ilman, että se vaikuttaisi käsityksiin heidän kyvyistään. Vastaavasti toinen haastateltava kertoi

³ Autoetnografinen materiaali

kokeneensa, miten laulajille puhutaan monesti fyysisen kunnan merkityksestä, mutta kommentit suunnataan useammin lihaville yksilöille kuin normaalipainoisille.

Kyse ei aina ole syrjinnästä, joka tapahtuu tietoisesti ja tahallisesti. Aineistonanalyysiä tehdessä tunnistin useita tapauksia, joissa syrjintää on tapahtunut jopa tahattomasti. Erityisiä haasteita korkeakouluissa aiheuttaa eri kokoisten oppijoiden huomioiminen ryhmätunneilla. Useat haastateltavat tunnistivat ongelmia korkeakoulujen kurssisisällöissä. Kehojen moninaisuutta ei ollut otettu huomioon monilla liikkuvuutta vaativilla tunneilla, kuten tanssi-, jooga- ja hyvinvointikursseilla. Merkittävimpiä ongelmia olivat tunneilla vaadittavien liikkeiden vaihtoehtojen puute. Useat haastateltavat kokivat, että tunneilla tarjottiin liikkeitä, joiden toteuttaminen ei ole mahdollista kaikille keho-tyypeille, mutta tilalle ei tarjottu vaihtoehtoisia toteutustapoja. Usein tilanteet aiheuttivat häpeää tai surun tunnetta, sillä opiskelijat kokivat olevansa itse vastuussa informoida kurssien vetäjiä kykenemättömyydestään, mikä aiheutti monille haastateltaville ahdistusta sekä eriarvoisuuden tunnetta. Toisinaan opiskelijat eivät myöskään kysyneet vaihtoehtoisista toteutustavoista, koska eivät halunneet yksilöityä ryhmässä henkilönä, joka ei osaa tai kykene tai he kokivat kurssin vetäjän asenteen olleen turhautunut joutuessaan muokkaamaan liikkeitä. Yksi haastateltavista kuvaili: ”Sä oot tavallaan yksin sen sun oman epäonnistumisen tunteen kanssa siinä.”

Liikkuvuuden kurseille osallistuminen on aiheuttanut minulle paineita samoista syistä ja olen tehnyt tietoisesti valinnan olla osallistumatta niille. Saman valinnan ovat tehneet myös useat tutkimukseen osallistuneet opiskelijat. Käydessäni pakollisilla hyvinvointikursseilla olen kokenut oloni kiusaantuneeksi ja ulkopuoliseksi. En ole pystynyt toteuttamaan samoja liikkeitä kuin ystäväni eikä kehoani ole huomioitu tunneilla. Jotkut opettajat ovat jopa jättäneet auttamatta minua, vaikka ovat korjanneet kaikkia muita tai minulle on vain todettu alentavasti: ”pystytkö tekemään” ja lähdetty pois. Yksi haastateltavista kuvaili tunnettaan liikkuvuuden tunneilla muistona koulun liikuntatunneista, joissa oman kehon tuntemisen sijaan tärkeintä on se ”- kuka osaa kiipeillä tonne ja tonne ja hypätä ton yli, koska vaan on se kyky”.

On kuitenkin helppoa todeta, että kyse olisi vain ajattelemattomuudesta, mutta jos velvollisuus informoida tasa-arvon toteutumisesta tai toteutumattomuudesta jätetään opiskelijalle, voi asiaa katsoa tietoisena välinpitämättömyydestä. Haastatellessani yhtä korkeakoulun opettajaa ilmeni, että hänen mukaansa erityistä koulutusta kehorauhaan

tai erilaisten kehojen huomioiseen ei ollut koulun puolesta opettajille annettu. Aiheesta on jollain tasolla keskusteltu muun muassa opettajien koulutuspäivissä ja kokouksissa osana yleisempää keskustelua siitä, miten opiskelijoita pitäisi kohdella asiallisesti. Tämä herättää kysymyksen siitä, mikä on koulun vastuu?

Tutkimusta varten tarkastelin erityisesti musiikkikorkeakoulujen omia kirjoituksia ja julkaisuja liittyen ulkonäköön kohdistuvaan syrjintään. Taideyliopiston vuonna 2021 laatimassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa kirjataan opiskelijoiden tasa-arvoisuudesta riippumatta monista tekijöistä, kuten sukupuolesta, kulttuurista tai seksuaalisesta suuntautumisesta (Taideyliopisto, 2021). Kehosta tai ulkonäöstä ei kuitenkaan mainita suunnitelmassa. Musiikkikorkeakoulun opettajan kanssa käydyssä haastattelussa kuitenkin ilmenee, että ainakin joidenkin korkeakoulujen aineryhmissä on opettajille ja henkilökunnalle selvää, että syrjintää ylipainoisia opiskelijoita kohtaan tapahtuu niin kouluissa kuin klassisen musiikin alalla ylipäänsä. Tämän toiminnan perusteella tulee vaikutelma, että kouluissa tuntuu vallitsevan välinpitämättömyyden ilmapiiri, jossa ylipainoisten opiskelijoiden syrjintä tiedostetaan, mutta vaikka sitä ei hyväksytä, ei sitä pyritä systemaattisesti kitkemään.

Haasteita aiheuttaa korkeakoulujen sisäinen sekä yksittäisten aineryhmien välinen toiminnan vapaus. Tutkimusanalyysin aikana selvisi, että jopa saman korkeakoulun sisällä olevien aineryhmien välillä ei ole etukäteen sovittuja yhtenäisiä toimintatapoja, miten raportoituihin syrjintätapauksiin puututaan. Yksi haastateltavista kertoi, miten hänen aineryhmässään käytetään useita erilaisia käytännön vaihtoehtoja. Hänen mukaansa tilanteita käsitellään aina tapauskohtaisesti. Joskus tilanteet voivat ratketa nimettömänä palautteena, joka ei vaadi muita jatkotoimenpiteitä. Toisinaan palautetta on voitu käsitellä yhdessä kaikkien osapuolien kesken yhteisessä keskustelutilaisuudessa. Itse antaessani palautetta omassa aineryhmässäni ylipainoon liittyneestä syrjinnästä, aihetta ei edes ehdotettu käsiteltäväksi, kuin yksityisesti ainejohtajan ja opettajan välillä ilman minua. Tällaiset eroavaisuudet käytännön toiminnassa osaltaan edesauttavat epäasiallisen kohtelun jatkumista, sillä ne luovat epäluottamusta opiskelijoiden ja opettajien välille ja mahdollistavat auktoriteettien käyttää omaa harkintaansa syrjintätapausten ratkaisemisessa yleisten toimintamallien sijaan.

Korkeakoulujen yhteisesti luomien asenteiden lisäksi yksittäisillä opettajilla on oma vaikutuksensa mahdollisen syrjinnän ylläpitämiseen. Oppilaan ja opiskelijan välinen

suhde on erityinen, jossa opettaja on tunneilla auktoriteettiasemassa, ja toimii opiskelijalle mentorina. Samaan aikaan opiskelija luottaa opettajaan, kuin ystävään tai vanhempaan. (Gaunt, 2011). Aineistoa analysoidessani opiskelijoiden kertomasta välittyi tunne, jossa opettajan puheella on suuri merkitys opiskelijan elämäkatsomukseen, vaikka puhe olisi haitallista tai ei vastaisi opiskelijan omaa arvomaailmaa. Jokaisessa haastattelussa esille nousee sama teema, historian toistaminen ja trauman jakaminen eteenpäin. Tämän ajatuksen mukaan monet opettajat ovat kokeneet ylipainoon liittyvää syrjintää uransa aikana ja kokevatkin tarpeelliseksi tai jopa oikeudekseen jakaa sitä ajatusmallia eteenpäin uusille opiskelijoille. Yksi haastateltavista kertoi usein kuulleensa kommentteja siitä, miten maailma vain on fatphobinen ja se on ikävä fakta. Tämän faktan perusteella opettajat, roolittajat ja muut auktoriteettihenkilöt oikeuttavat syrjintää, koska se on alan tapa sen sijaan, että pysähtyisivät kyseenalaistamaan vanhoja opittuja malleja. Sama haastateltava kertoi, että oli saanut kommenttia eräältä taholta siitä, että jos hän laihduttaisi, se auttaisi häntä oopperalaulajana saamaan parempia rooleja. Samaan aikaan toinen taho kertoi hänelle, miten erään oopperatalon roolittaja ei lähtökohtaisesti edes valitse ylipainoisia laulajia rooleihin. Onko kyseessä siis opiskelijan herättäminen maailman realiteetteihin vai haitallisten ennakkoluulojen ja asenteiden tietoinen ylläpitäminen? Erityisesti kun esimerkiksi yksi Taideyliopiston tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman tärkeitä pohdittavia asioita on ”Miten voidaan purkaa stereotypioita?” (Taideyliopisto, 2021).

Aineistonanalyysin perusteella opettajat kertoivat oppilailleen muusikkojen laihdutusyrityksistä sankaritarinoina: laihtuminen takaa paremmat mahdollisuudet hyvään uraan. Deborah Voig'tin tapauksessa hänen uransa pelasti lihavuusleikkaus ja siitä seurannut laihtuminen (Westphal, 2007). Samanlaisen tarinan oli kuullut yksi haastateltavista:

Opettaja kertoi, miten Karita Mattilakin alkoi menestymään paremmin, kun laihdutti ja kuinka Karita oli saanut huonot kritiikit lehdessä painonsa takia, kun oli tehnyt kreivittären roolin Figaron häissä ja oli pyöreä. Siitäkin sain kuulla laulutunnilla, jossa pitäisi keskittyä instrumenttiin. Mutta sen sijaan, että me oltaisi kauhisteltu näitä juttuja, mikä olisi voinut olla yksi tapa mennä eteenpäin, niin mä sain kuulla tästä, kuinka paljon Karita Mattilan ura ja elämä edistyi siitä, ja kuinka hän sai parempia rooleja, kun hän pudotti painoa.

Tulokset osoittavat, että opettajan omat ikävät kokemukset ylipainoon liittyneestä syrjinnästä voivat myös toimia syynä samaistua opiskelijan tilanteeseen. Itsensä näkeminen opiskelijassa voi herättää vahvoja tunteita ja tarvetta suojella. Syrjiminen ja epäasiallinen kohtelu ei aina olekaan tiedostettua tai tarkoituksellista. Yksi haastateltavista kertoo, miten koki opettajansa heijastaneen omia epävarmuuksiaan ja kokemuksiaan häneen seuraavasti:

Professori oli itsekin ylipainoinen ja teki uransa Saksassa, jossa sai hirveästi kommentteja siitä, kuinka pitäisi pysyä laihana. Jos oli lihonut kesän tai loman aikana ennen seuraavaa kautta, niin se oli paha asia, koska ei ne koskaan muokanneet niitä korsetteja. Piti laihduttaa aina just ennen, pastakilot, mitä tahansa oli syönyt lomallaan, että mahtuisi taas näihin samoihin korsetteihin ja mekkoihin, koska muuten tuli sanomista pukupuolelta.

Vuosisadan vaihdoksen muutos ja kehopositiivisuuden aikakausi on luonut omat haasteensa opettajille pysyä mukana muuttuvassa maailmassa. Haastatteleman opettaja kertoi, että on huomannut kollegoillaan olleen haastetta kohdata isokokoisempia opiskelijoita ja kuinka he ovat toisinaan joutuneet asettelemaan sanojaan todella tarkkaan. Hän kuvaili tilannetta näin:

Ja tämä on tosi vaikea, mä näen sen, että ihmiset yrittävät muuttaa asenteitaan ja yrittävät kohdella opiskelijoita hyvin ja tasapuolisesti, mutta koska tämä meidän kulttuuri on aika fatphobinen noin niinkun lähtökohtaisesti, niin se on vaikeaa muuttaa sellaisia asioita minkä parissa on kasvanut ja mitkä on ennen ollut ok höläyttää ääneen.

Kehitys syrjimättömämpää ilmapiiriä kohtaan on lineaarista ja vaatii aikaa. Syrjintä ei loppu sormia napauttamalla tai ihmisten pakottamisella uudenslaisiin ajatusmalleihin, mutta hyvänä ohjenuorana voi pitää samassa opettajan haastattelussa tullutta ajatusta: ”Se on eri asia kertoa, että syrjintää esiintyy ja varautukaa kohtaamaan huonoa kohtelua, kuin että me itse kohdellaan opiskelijoita huonosti.”

4.3 Syrjinnän monimuotoinen ilmeneminen

Syrjintä voi ilmetä monin eri tavoin musiikkikorkeakouluissa. Yksinkertaisimmillaan se voi olla tuomitseva katse, jota on vaikea tulkita, mutta pahimmillaan se on

systemaattista yksilön epäasiallista kohtelua. Syrjinnän selkein muoto, fatphobia, on selkein tunnistaa, sillä yksinkertaisuudessaan se on kaikki ylipainoisen henkilön syrjivä kohtelu ennakoasenteiden vuoksi. Tässä tutkimuksen vaiheessa esittelen siis esimerkkejä selkeimmistä mahdollisista syrjinnän muodosta.

Kaikki haastatteluun osallistuneet opiskelijat kokivat, että heihin suhtauduttiin eri tavalla, riippuen siitä miten he olivat pukeutuneet tai laittautuneet. Kun ulkoisen viehätävyyden koetaan vaikuttavan positiivisesti ihmisten käsityksiin kyseisen yksilön pätevydestä, ei tämä ole yllätys (Heather, 2008). Muusikon ulkomuoto on tiukasti etukäteen määritelty kokonaisuus, jonka sääntöjä ylipaino rikkoo, joten silloin täytyy kompensoida muilla tavoin (The Washington Post, 2000). Erään instrumenttitunnin yhteydessä opettaja kertoi minulle, kuinka minun kokoiseni ihminen ei voi pitää liian raskaita kenkiä tai liian väljiä vaatteita. Muuten näytän vielä lihavammalta ja se on huono asia. Aineistonanalyysi osoittaa, että opettajat ottavat huomattavia vapauksia kommentoidakseen opiskelijoidensa kehoja. Yksi haastateltavista kertoi, miten hän usein kuuli, kuinka hänen tulisi aina peittää kätensä huiveilla tai takeilla, eikä pitää hihattomia paitoja, jotta hänen lihavat käsivartensa peittyisivät eivätkä näyttäisi isoilta. Hän kuvaili: ”Ei ollut se, mikä mulle just sopis, vaan mikä mun keholle sopis, joka on iso ja ei hyväksyttävä tässä yhteiskunnassa, miten se piilotetaan. Varsinkin miten koesiintymisiin pitäisi pukeutua, etten vaan tuo esille sitä, että olen ylipainoinen.” Eriytyisen merkittävää tapahtuneessa on se, miten paljon asia tuntui yhä vaivaavan haastateltavaa. Asia nimittäin tuli haastattelussa ilmi lukuisia kertoja, mikä kertoi sanojen merkinneen paljon silloin ja edelleen.

Osa opettajista kokee, että tällainen syrjintä on jollain tavalla oikeutettua. Haastateltava opettaja kuvaili kollegoidensa olleen huolissaan siitä, ettei opiskelijoille kerrota ’totuutta’ alan tilanteesta ja kuvaili kollegoidensa pohtineen: ”Entäs kun meiltä valmistuu opiskelijoita, jotka on ylipainoisia ja ne ei tiedä sitä, että ylipainoisia syrjitään. Mitäs sitten, kun ne tulee sanomaan, että koulussa ei koskaan kerrottu mitään tästä asiasta. Nyt mä olen lihava enkä työllisty.” Toisten kehojen kommentoinnin ja siihen liittyvän kyseenalaistuksen ammatillisesta osaamisesta on todettu olevan haitallista sekä henkisen että fyysisen hyvinvoinnin kannalta. Tutkimusten mukaan ulkonäköpaineet voivat johtaa kurinalaiseen painonhallintaan ja sitä kautta lisätä riskiä sairastua syömishäiriöön (Woropay-Hordzjewicz & Buźniak, 2022). Lihavuuteen

sidonnainen syrjintä ei ole uusi asia ja kuten useampi haastateltavista totesi: lihavuuteen liittyvät ennakkoluulot ja asenteet klassisen musiikin työelämässä ovat jokaisen ylipainoisen opiskelijan tiedossa. Voidaankin todeta, että nuorten opiskelijoiden ulkonäköön liittyvästä painostamisesta on todistetusti enemmän haittaa kuin hyötyä. ”Jos lihaviin ihmisten stigmatisointi toimisi, se olisi näkynyt jo” (Tomiyama, Mann, 2013, 4).

Fatphobia on selkeämmillään avointa ja julkeaa, kuten Deborah Voigt’in (The Telegraph, 2004) ja Tara Erraughtin (Christiansen, 2014) tapauksissa. Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla opiskelijoilla oli kokemuksia avoimesta ylipainoon liittyvästä syrjinnästä opintojen ja mahdollisen uran kaikilta vaiheilta. Yksi haastateltavista kertoi kokemuksestaan liittyen kansainväliseen kilpailuun. Hän oli osallistunut kilpailun ensimmäiseen vaiheeseen, ja esitys oli mennyt hänen mielestään kaikin puolin hyvin. Hän ei kuitenkaan päässyt jatkoon vaan karsiutui heti ensimmäisellä kierroksella. Palautteenannossa tuomariston kanssa hän sai huomattavasti kiitosta esiintymisestään, ja hänestä oli pidetty. Haastateltava kuitenkin ihmetteli miksi ei päässyt jatkoon, jos tuomaristo oli pitänyt hänestä ja alkoi esittämään jatkokysymyksiä. Hän kertoi:

Ja kaikki sano samaa, että laulu oli tosi hyvää. Mä kysyin sitten mikä ei toiminut ja mulle sanottiin vaan, että mun käsistä huomasi, että mä olin vähän hermostunut. Mä kysyin sitten, että häiritsikö se sitä mun laulua tai mun suoritusta? Miksi kun kerta tuli kehuja, että mä olin hyvä, niin kävi näin? Mä mietin, että mielenkiintosta, koska se ei ollu mulle pätevä syy: Okei, wau laulu oli mahtavaa, mutta toi käsi – et pääse jatkoon. Se oli niin epäuskottavaa, kun olla ja voi.

Toisinaan valintojen taustalla voi olla esiintyjän ulkonäköön liittyvä syy, joita ei haluta sanoa ääneen. Vaikka useiden klassisen musiikin alan vaikutusvaltaisten henkilöiden ajatusmallit ja asenteet eivät ole muuttuneet, tiedostavat he kuitenkin avoimen syrjinnän seuraukset. Tämän vuoksi syrjinnästä on toisinaan vaikeaa ottaa kiinni, sillä vahvojen todisteiden sijaan on ajatuksia, tunteita ja kokemuksia. Samoin koki tilanteesta kertonut haastateltava, joka kertoi, ettei suurimmalla osalla tuomaristosta ollut rohkeutta antaa hänelle rehellistä palautetta ja kertoa karsiutumiseen johtaneita todellisia syitä. Vasta viimeinen tuomariston jäsen kertoi hänelle, mistä todella oli ollut kyse. Hän kuvaili saamiaan kommentteja näin:

”Kun sä laulat tuota Cleopatran roolia, hänen pitäisi olla seksisymboli. Ja kun sä pukeudut vähän noin sun keholle... No...—”. Mä kysyin siinä vielä, kun olin sen verran paljon opiskelijana saanut kuulla siitä pukeutumisesta palautetta, että oliko kyse siitä. ”Ei se oo sun pukeutuminen, mut kun sä laulat tota Cleopatran roolia, niin se on seksikäs rooli. Se joutuu näyttämään tissejä ja kaikkea—”. Mä en sanonut mitään, mutta päässäni vaan mietin, että kyllä mulla on tissit. Sitten tuomari jatkoi: ”Se on seksisymboli, se tarvitsee tietyt muodot. Se on ihan ok, jos on kurveja kuten Marilyn Monroella, mutta ei saa olla yhtään enempää”. Eli ne ei päästäneet mua jatkoon siitä ensimmäisestä erästä vaan sen perusteella, koska mä oon ylipainoinen.

Otamme monia vaikutteita elämämme eri ihmisiltä muodostaessamme omaa käsitystämme identiteetistämme. Tripartite Influence -kehonkuvamallin mukaan käsityksemme ihanteellisesta kehosta vaikuttavat kolme ulkoista tekijää: perhe, ystävät ja media (Grogan, 2016). Musiikkikorkeakoulujen opettajat eivät ole opiskelijoiden perhettä tai ystäviä, mutta suhde on syvä ja henkilökohtainen. Monissa tapauksissa opiskelija näkee opettajaa vuosien ajan säännöllisesti joka viikko kahdestaan. Tämän vaikutusta ei voi aliarvioida ja näin ollen opettajan ja opiskelijan välille muodostuu erityinen suhde. Siksi auktoriteettiaseman väärinkäyttö syrjivää puhetta tai asenteita heijastaen on erittäin haitallista. Haastattelemani opettaja kuvaili opettajan roolia kehonkuvasta puhujana näin:

Luulen, että yksityistunneilla, jos on opettajan kanssa luottamuksellinen suhde opiskelijalla, niin silloin opiskelijan aloitteesta tällaisia asioita voidaan käsitellä. Mutta mä näkisin sen niin, et se on opiskelijan asia tuoda esiin niin, että jos hän haluaa puhua. Koska se ei mun mielestä ole asiallista, että opettaja kysyy: ”Mites kun sä olet tämän näköinen, kun sä olet, niin miten sä nyt koet”.

Monet haastateltavat kuvailivat tapahtumia, joissa luotettava auktoriteettihenkilö oli käyttänyt instrumenttiin keskittymisen sijaan merkittävästi aikaa siihen, että käytiin läpi kehoon liittyviä asioita. Haastateltavat kuvailivat tunteitaan jopa ahdistuneeksi, sillä keskustelun sävy tuntui usein painostavalta ja vaikka aihe oli epämukava, tarve miellyttää opettajaa painoi mieltä. Yksi haastateltavista kuvaili tunteneensa olonsa riskitirittäiseksi ja kertoi:

Professori sanoi, että mun pitäisi ladata appi, ja lasinkin sen, liittyen ketogeeniseen ruokavalioon nimeltään fat secret. Hän tähtisilminä kertoi, kuinka se on

auttanut häntä laihduttamaan 16 kiloa ja tämä tapahtui mun pääinstrumenttitunneilla. Hän kyseli ”Oletko sä käyttäny tätä mun fat secret, appia?” ja ”Tämän apin ja ketogeenisen ruokavalion lisäksi paastoaminenkin on tosi hyvä idea”. Hän ajatteli, että mä jotenkin menestyisin paremmin, jos mä saisin kiloja pois. Se oli ihan urakalla tapahtuvaa, se ei ollut vaan pukeutumisvinkit ja yksittäinen kommentti, vaan hän suosittelmalla suositteli, puoliksi pakotti.

Aineiston analysointi herättää kysymyksen siitä, missä on tuntien fokus ja mikä on niiden tarkoitus. Yksi haastateltavista kertoi tunteneensa ahdistusta ja suuttumusta siitä, onko hänen pääinstrumenttituntiansa tarkoitus todella käydä läpi, miten hän parhaiten pudottaisi painoaan. Onko opiskelijalle hyödyllisempää käydä monipuolisen musiikkiohjelmiston sijaan yksityiskohtaisesti läpi hänen ruokavaliotaan tai vaatevalintojaan? Vaikutus ei ole vain pinnallista turhautumista vaan sillä on oikeita fyysisiä vaikutuksia. Samassa haastattelussa opiskelija kertoi, miten hänen masennusoireensa pahenivat jatkuvan tunneilla tapahtuneen painopuheen takia. Hän jatkoi:

Se on mun mielestäni täysi skandaali, että mun pääinstrumenttiopinnon tunteja, joihin menee eniten aikaa viikossa, joissa pitäisi nimenomaan puhua siitä miten mä voisin kehittyä muusikkona, niin ollaan sen instrumentin sijaan kiinnitetty huomiota siihen, että minkä kokoiset mun käsivarret on.

Kun ensimmäisen kerran opettajani kertoi minulle vinkkejä, miten minun kannattaisi pukeutua tai mistä kulmasta minua kannattaisi kuvata koesoittonauhojen tekemistä varten, olin ärtynyt. Mielestäni keskustelulle ei ollut paikkaa soittotunnilla ja olisin mieluummin keskustellut soittotaitoni parantamisesta kuin tyylivinkeistä. Professori on kuitenkin auktoriteetti, jolla on usein myös suuri ego. Opiskelija on vaikeassa tilanteessa, sillä opettajalle asiattomuudesta huomauttaminen tuntuu lähes mahdottomalta seurausten pelossa.

Korkeakouluopintojen alku on erityisen herkkää aikaa monille opiskelijoille. Muuttunut opiskelu- ja elinympäristö sekä uudenlainen vastuu on iso muutos. Haastatteluista selviää, miten yllättäväksi moni koki sen, että kehoista ja ylipainosta puhuminen korkeakouluopintojen alussa tuntui lähes yläastemaiselta kiusaamiselta. Opintojen alkuvaiheessa koin painoon liittyvää syrjintää koulussa toimineen fysioterapeutin toimesta. Huoliani ei otettu tosissaan, ongelmiani vähäteltiin ja minut ohitettiin. Tapasin vasten tahtoani kyseistä fysioterapeuttia muilla koulun pakollisilla kursseilla, joissa hän ei

edelleenkään suostunut kohtelemaan minua samoin kuin muita. Olin pettynyt ja pidin kokemukseni pitkään sisälläni, koska ne aiheuttivat minulle häpeää ja huonommuuden tunnetta.

Weight bias, suomeksi ylipainoon liittyvät ennakkoasenteet, ohjaavat monen nuoren muusikon uraa ja opintoja. Ylipainoinen muusikko on laiska ja ylipainoinen muusikko ei ole riittävän kunnianhimoinen harjoittelija, jos se vaan seisoo jääkaapin vieressä ja syö. Nämä ovat vain muutamia niitä olettamuksia ja tunteita, joita haastateltavat kertoivat joko kuulleensa tai tunteneensa. Ennakkoasenteista puhuttaessa haastateltavat kertoivat monista tapahtumista, joissa heistä oli muusikoina tehty johtopäätöksiä heidän ulkonäkönsä perusteella tai heitä oli syrjitty ylipainoon liittyvien ennakkoasenteiden vuoksi. Yksi haastateltavista jakoi, miten korkeakoulun opettaja oli kertonut hänelle, ettei Verdin La Traviata oopperan Violettaa voi esittää ylipainoinen laulaja uskottavasti. ”Näin historiallisesti, jos haluaa olla autenttinen, tuberkuloosiin kuoleva nainen ei voi näyttää pyöreältä.” Herää kysymys, onko ylipaino tämän opettajan mielestä käypä hoito tuberkuloosia vastaan? Toinen haastateltava kertoi, että liikkuvuuden kursseilla hänen toisinaan oletetaan olevan huono tanssija tai jäykkä liikkuja vain hänen painonsa takia. Todellisuudessa hän kokee jopa olevansa hyvä näissä asioissa.

Muusikoista ja heidän kyvyistään tai kyvyttömyydestään tehdään johtopäätöksiä ulkonäön perusteella ja yksi lause erityisesti toistui haastatteluissa: ”Laulajan pitää olla äänensä näköinen”. Monipuoliseksi muusikoksi kasvamisessa tärkeää on monipuolinen koulutus, jota varten opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus kokeilla erilaisia asioita ja liikkua epämukavuusalueellaan. Yksi haastateltavista kuvaili turhautumistaan siitä, miten koki, että hänet oli kokonsa puolensa jo asetettu tiettyyn kaavaan, josta hänen ei ollut mahdollista irrottautua:

Koulujen rohkaisemissa kilpailuissa on tullut kommenttia koon takia, että mun pitäisi just kokoni takia laulaa dramaattisempaa ohjelmistoa. ”Sä sovit paremmin näihin rooleihin, koska ne on isompiäänisiä”. Ne on molemmat sopraanoja, ne on eri karaktääreissä, mullakin on tosi vaalea ääni, niin se on ihan sama. On vaan sanottu, että tässä Figarossa sovit paremmin kreivittäreksi, koska sä oot isompiääninen. Mutta mä luulin, et nuorena pitäisi kaikkien varsinkin laulaa Mozartia, miksi mä en vois kokeilla esimerkiksi Susannaa?

Tutkimukseen osallistuneet laulajat kertoivat kuinka laulajan mallin kapeakatseinen näkemys voi rajoittaa opiskelijoita ja osa koki, että heidän lajitteluaan tiettyihin äänityyppeihin on tuntunut ohjaavan heidän ulkoinen fysiikkansa enemmän kuin heidän äänen laatunsa. Yksi laulaja kuvaili, kuinka: ”Musta on kirjoitettu lehdessä, että wagnermainen soundi, povattu sitä, niin ei se oo ollu pelkästä laulusta kyse. Rivien välistä saa niin paljon infoa.”

Olen käynyt laulutunneilla yli kymmenen vuotta pääinstrumenttini ohessa. Koko tämän ajan olen ollut huomattavasti ylipainoinen. Minulle on ensimmäisestä laulutunnista alkaen kerrottu minun olevan dramaattinen sopraano ainakin yli kymmenen opettajan toimesta. Tänä vuonna, neljäkymmentä kiloa pienempänä laulajana, asia on muuttunut opettajien silmissä, sillä nyt ensimmäistä kertaa ikinä minua kutsutaan lyyriseksi sopraanoksi. Äänessäni ei kuulemma ole niitä elementtejä, jotka tekisivät siitä erityisesti dramaattisen sopraanon.

Toisinaan syrjintää voi olla vaikeaa tunnistaa, sillä se voi tapahtua huomaamattomasti, jopa sanattomasti. Haastattelujen perusteella erityisesti instrumentalistien kokema syrjintä on monesti sanatonta ja hienovaraista. Haastatteleman opettaja pohti asiaa: ”Laulajilla tietyllä tavalla se syrjintä, se tulee suoraan naamalle ja se on tässä ja sitä ei pysty kiistämään”. Suurin osa minun kokemastani syrjinnästä on ollut sanatonta ja vaikeaa todistaa. Erityisesti todistamisen vaikeus luo haasteita. Useat ystävät ja kollegat ovat kysyneet minulta mistä voin olla varma, että kyse on ylipainoon liittyvästä syrjinnästä. Tämä on todella turhauttavaa, sillä vaikka kysymyksen voi nähdä aiheellisena, on se lähtökohtaisesti asenteellinen. Kun kyse on äänenpainoista, ilmapiiristä, kiertoilmaisista sekä tarkkaan asetelluista sanavalinnoista, ei todisteita jää näytettäväksi.

Samaa turhautumista ilmeni haastatteluissa, joissa opiskelijat kertoivat sanattoman syrjinnän olevan haastavinta, sillä asioita ei sanota ääneen, mutta ne vaikuttavat taustalla. Yksi haastateltavista kertoi ajatelleensa, että vaikka mitään ei sanota ääneen, hän on pohtinut, voiko paino olla vaikuttava tekijä joidenkin yksilöiden kisoissa pärjäämisessä, jos palautteissa on puhuttu fyysisen kunnon merkityksestä ja lihomisen haittoista. Yksi haastateltavista esitti kokeneensa, kuinka: ”Se on ollut kiusaamista varjotuna vähän sivistyneempiin sanoihin. Ei ole sanottu, et sä olet läski, mutta kun sen voi tehdä niin monen eri tavan kautta.”

Sanomattoman syrjinnän kanssa kamppaileva on jatkuvassa ristiriidassa itsensä kanssa. Voi olla haitallista tuudittautua ajatukseen, että esimerkiksi oma huono kisa-menestys on ulkoisten vaikuttajien vika eikä oman harjoittelun riittämättömyys. Yhtä haitallista on kuitenkin tosiasia, että tällaista syrjintää tapahtuu, jolloin mikään määrä harjoittelua ei riitä.

Sanomaton syrjintä ajaa ihmisen kuitenkin niin epävarmaksi, että silloinkin kun oikeaa, todistettavaa syrjintää tapahtuu, ihminen epäilee automaattisesti itseään, sillä siihen meidät on opetettu (ks. Åberg, 2020). Yhdessä haastattelussa osallistuja kertoi avoimesti ja suoraan, miten menetti työmahdollisuuden ja kuinka syyksi oli avoimesti kerrottu painoon liittyvä syrjintä. Aikaisemmin haastateltava oli kuitenkin vastannut kieltävästi kysyessäni, onko hän menettänyt työmahdollisuuksia ylipainoon liittyvän syrjinnän vuoksi. Jatkuvan kyseenalaistuksen ja itsensä todistamisen vuoksi jopa selkeät tapaukset alkavat hämärtyä syrjintää kokeneen henkilön silmissä.

Syrjintä ilmenee korkeakouluopintojen aikana myös monissa arvaamattomissa tilanteissa. Terveys ja siitä huolehtiminen on muusikolle tärkeä asia. Yksinkertaiset asiat, kuten pieni syysflunssa laulajalla tai kynsivallin tulehdus viulistilla voi vaikeuttaa opintoja huomattavasti. Lääkärillä käymisen tulisikin tuoda helpotusta ja mielenrauhaa. Näin ei kuitenkaan aina ole. Moni ylipainoinen muusikko kokee ahdistusta lääkärikäynneistä ja jää vaille hoitoa tämän vuoksi, kuten yksi haastateltavista, joka koki, ettei saa terveydenhuollossa ennakkoluulotonta hoitoa. Kandidaatinopintojeni kolmantena vuonna jouduin käymään lääkärissä peukalon ylirasituksen vuoksi. Olin ahdistunut ja peloissani, sillä en ollut pystynyt soittamaan muutamaan viikkoon ja kandidonserttini oli pian edessä. Lääkärikäyntini ei kuitenkaan tuonut minulle mielenrauhaa. Esitellessäni lääkärille kipeää peukaloani ja kertoessani hänelle käden toiminnan merkityksestä opinnoilleni, lääkäri kiinnittikin huomiota aivan toiseen asiaan. Hän oli kiinnostunut painostani ja siitä tiedänpö olevani ylipainoinen. Lääkäri tiedusteli, olenko aikeissa pudottaa painoani ja miten aion pudottaa sitä. Hän kertoi myös minulle, miten minun olisi hyvä pudottaa painoa, sillä sitten olisin kauniimpi. Olin opintojeni aikana tottunut jo siihen, että kyvykkyyteni kyseenalaistetaan painoni vuoksi, mutta nyt jouduin huolehtimaan aivan eri asiasta: mitä jos en tulevaisuudessa voi harjoittaa ammattia, koska painoni vuoksi minua ei hoideta asianmukaisesti? Tätä huolta

ovat tulevaisuudessa vain vahvistaneet käynnit muun muassa psykologien, fysioterapeuttien ja muiden terveydenhoitohenkilöstön luona.

4.4 Syrjinnän seuraukset

Menetetyt mahdollisuudet ovat sekä syrjinnän ilmenemismuotoja että vaikutuksia. Tässä alaluvussa käsittelen niitä syrjinnästä johtuvien seurauksien alla niiden merkittävien vaikutuksien vuoksi. Ulkonäköön liittyvä syrjintä estää ylipainoisia naisia saavuttamasta samoja työmahdollisuuksia kuin normaalipainoiset naiset (Baron & Byrne, 2003). Tämän lisäksi ylipainoiset naiset kokevat jopa kaksinkertaisesti enemmän epäasiallista kohtelua painonsa vuoksi työpaikalla kuin miehet (Puhl ja muut, 2008). Yksi tutkimuksen merkittävimmistä tuloksista oli se huomattava määrä menetettyjä mahdollisuuksia, joita haastateltavat raportoivat. Kaikki haastatteluihin osallistuneet opiskelijat kertoivat kokemuksistaan, jolloin eivät uskaltaneet tai kehdanneet ilmoittautua koulun sisäisille liikuntakursseille, vaikka olisivat halunneet. Useimmiten tunteita olivat ohjanneet aiemmat ikävät kokemukset sekä niistä aiheutunut pelko. Erään haastateltavan mukaan: ”Kyllä se on estänyt mua menemästä koulun tarjoamaan pilatekseen, koska mä en halua joutuu siihen tilanteeseen, että se on tosi kiusallista, kun mä en pysty siihen ja et mulle ei tarjota mitään vaihtoehtoja.”

Korkeakoulujen opetukseen osallistuminen aiheutti kynnyksiä opiskelijoille muillakin tasoilla. Osa opiskelijoista kertoi jättäneensä hakematta koulun sisäisiin produktioihin tai koesoittoihin, sillä eivät uskoneet omiin mahdollisuuksiinsa painonsa vuoksi. Yksi haastateltava kuvaili:

Mä oon jättänyt hakematta jotain rooleja korkeakoulun prokkiksesta, vaikka mä en olisi tavallaan äänityypiltä ihan sellasta, mut mä oon ajatellut, että mun äänityyppi on tällanen ja mä oon lihava niin en mä voi saada sitä rooli. Ja sitten se on myös se, että sä vaan näet miten niihin rooleihin yleensä castataan vaan normipainosia laulajia, niin sitten tulee se ”Okei, ei ole mahdollisuuksia”.

Haastattelussa korkeakoulun opettajan kanssa tuli ilmi samanlaisia ajatuksia, joissa kyseinen opettaja kertoi huomanneensa, miten opiskelijat muovaavat omia uratavoitteitaan ulkonäköön liittyvin syiden vuoksi jättämällä tavoittelematta asioita, ”kun on miettinyt että ’ei siellä nyt kuitenkaan tämän kokoiset ihmiset mitään töitä saa’”. Moni haastateltava kertoiva tunnistaneeensa ajatuksiaan, joissa kokee voivansa tavoitella

näitä asioita sitten, kun on ovat laihtuneet. He pitäisivät tietynlaisia vaatteita sitten, kun he ovat laihtuneet ja he osallistuisivat tiettyihin kilpailuihin sitten, kun he ovat laihtuneet.

Korkeakoulussa tapahtuneiden tapausten lisäksi haastateltavat kertoivat monista opinto- ja työmahdollisuuksista, joita he olivat menettäneet syrjinnän vuoksi. Tällaisilla tapauksilla on oikeita pitkän ajan vaikutuksia yksilöiden tulevaisuuteen ja mahdollisuuksiin. Itse hain erästä koulupaikkaa ja odotin vastauksia toisen vaiheen pääsykokeisiin kutsusta. Kielteisen päätöksen saadessani selvitin asiaa pidemmälle, sillä se ei minun mielestäni ollut loogista. Pitkäjänteisen ja kaikille osapuolille epämukavan selvitystyön kautta minulle vihdoinkin kerrottiin, että tuomariston mielestä olin ollut liian lihava opiskelemaan kyseisessä koulussa, joten minua ei kutsuttu pääsykokeisiin. En voi koskaan tietää, millaisia vaikutuksia tällaisella päätöksellä on ja tulee olemaan omaan uraani ja elämäni.

Yksi henkisesti vaikeimpia syrjinnän seurauksia on jatkuva itsensä kyseenalaistaminen ja harhaisuuden pelko. Haastatteluja analysoidessani alleviivasin kymmeniä samanlaisia lauseita: ”mutta en tietenkään voi sanoa varmaksi”, ”en voi taas sanoa faktana”, ”se on tietysti vain minun kokemukseni”. Haastattelujen alussa kysyin opiskelijoita lähes ensimmäisenä kysymyksenä millaista syrjintää he ovat kokeneet korkeakouluopintojensa aikana. Todelliset vastaukset tähän kysymykseen tulivat kuitenkin lähes poikkeuksetta vasta haastattelun lopussa. Nuoret muusikot olivat aluksi silminnähdessä epämiellyttäviä puhuessaan aiheesta, empivät vastauksiensa muotoja ja varmistiivat usein, että nämä ovat vain heidän kokemuksiaan. Niin syvällä ovat ahdistus, pelko ja epävarmuus kyseenalaistetuksi tulemisesta ylipainoon liittyvään syrjintään liittyen jopa syrjityillä. Yksi haastateltavista pohti: ”Mutta sitä mä mietin myös tavallaan vastatessa, et kuin paljon on sellaista, että näin on oikeasti tapahtunut ja kuinka paljon on vaan silleen, että mä oon jotenkin tuonut just tässä sitä kuvaa.”

Korkeakouluopintojeni aikana olen kokenut useasti epävarmuutta ja ahdistusta, kun olen tuntenut itseni miltei hulluksi pohtiessani, onko jokin tietty kokemus ollut todella syrjintää vai liioittelun. Toisinaan tunteitani ovat helpottaneet mahdolliset muut paikalla olleet opiskelijat, jotka ovat tulleet jonkin tilanteen jälkeen kertomaan minulle kokeneensa tilanteen epäasialliseksi, vaikka en itse ole puhunut aiheesta heille. Ne

ovat olleet konkreettisia varmistuksia siitä, että kaikki ei aina ole yksilön oman pään sisällä.

Jatkuva kyseenalaistetuksi tuleminen johtaa usein todelliseen epävarmuuteen siitä, miten oman kohtelun näkee. Toisinaan haastateltavat alkoivat vähättelemään epäasiallisen kohtelun merkitystä, ja heillä oli jopa vaikeuksia tunnistaa sitä. Yksi haastateltava kertoi tapauksesta, jossa opettaja oli yksityistunnilla kertonut hänelle, miten hänen pitäisi pukeutua raidallisiin vaatteisiin ja välttää tiettyjä kuvioita, jotka saavat hänet näyttämään lihavalta. Haastateltava kuvaili tilannetta, miten opettajalla oli välillä ihan hyviäkin vinkkejä. Loppua kohden haastateltavat uskalsivat avautua kokemuksistaan ja edelleen yhtä selvistä syrjintätapauksista suuremmalla itsevarmuudella ja anteeksipyytelemättömästi.

Epävarmuuden ja ahdistuksen lisäksi syrjintä aiheuttaa ihmisissä usein häpeän tunnetta, josta olivat kokeneet kaikki haastateltavat. Vaikka tilanne on syrjinnän kohteelle epäoikeudenmukainen, useimmiten henkilö itse kokee tilanteen noloksi sekä vaivaannuttavaksi ja kääntää häpeän itseensä. Tämä ilmeni monilla haastateltavilla ulkonäköpaineina, jolloin he kokivat esimerkiksi painetta laittautua, jotta heitä kohdeltaisiin paremmin. Erittäin yleistä olivat myös kysymykset siitä, olisiko laihduttaminen todella se kaikki ovet avaava ratkaisu, joka lopettaisi kaiken kyseenalaistamisen. Yksi haastateltava kertoi kokemuksistaan näin:

Ja kyllä mulla on ollu myös sellasii jaksoi, et esim sen jälkeen kun tää opettaja sanoi, et ”Sä oot laihtunu, tosi hyvä, pidä tää yllä” ni mä lisäsin niit juoksulenkei ja sillee vähensin syömistä, onneks sitä ei kestäny kovin kauaa. Mut kyl se silleen, nostaa päätään sieltä aina silleen.

Ulkonäköpaineiden lisäksi haastateltavat kertoivat lukuisista muista fyysisistä ja henkistä vaikutuksista, joita olivat kokeneet syrjinnän seurauksena. Mielenterveysongelmat ovat yleistynyt ongelma musiikin opiskelijoiden keskuudessa, ja jopa 60 prosenttia opiskelijoista kärsii jostain mielenterveyteen vaikuttavasta ongelmasta opintojensa aikana (Kegelaers & Schuijjer & Oudejans, 2021). Yksi opiskelijoista kertoi sairastuneensa masennukseen osittain kouluopinnoissa tapahtuneiden, painosyrjintään liittyvien kokemuksiansa vuoksi ja jatkoi:

Oli muitakin syitä, mutta se on tosi iso juttu siinä, että mulle tuli masennus, se kiusaaminen ja ne traumat taustalla. Sitten taas uudestaan korkeakoulussa jatkui se sellainen: ”Oletko tietoinen, että olet lihava”. Se vaikutti siihen, että mä masennuin. Ja tuli se ihan sama tunne, joka vahvistui siinä, mikä oli mun masennuksessa se yks pääasia, että millään ei ole mitään väliä, joten ihan sama mitä mä teen.

Jatkuva henkinen stressi ei voi olla vaikuttamatta erityisesti nuorten opiskelijoiden psyykeen. Haastatteluissa heijastui erityisesti kuva siitä, että mielenterveyteen vaikutti useilla osallistujilla haitallisesti tunne, ettei saanut opiskella rauhassa, vaan painoasiat kummittelivat koko ajan taustalla. Opettajien sanoihin alkoi uskomaan, ja haastateltavat kokivat ahdistusta pohtiessaan, oliko heidän kehonsa todella väärä tälle alalle. Yksi haastateltavista kuvaili, miten: ”Ei saanut koskaan olla vapaasti ja hengittää, vaan aina oli takaraivossa, että olisin parempi, jos laihduttaisin”.

Mielenterveyteen vaikuttavien ongelmien, kuten masennuksen, lisäksi yksi merkittävä vaikutus on syömishäiriöiden yleistyvä esiintyminen. Yhden sinfoniaorkesteria koskevan tutkimuksen mukaan instrumentalisteista 36 prosenttia ja laulajista jopa 80 prosenttia kertoi sairastaneensa jotain syömishäiriötä (Aksoydan & Camci, 2009). Omaa tutkimustani varten osallistuneista haastateltavista kaksi kertoi avoimesti sairastavansa syömishäiriötä. Syömishäiriön taustalla olivat usein kokemukset kehorauhan puutteesta sekä lapsuudessa että korkeakouluopinnoissa. Syömishäiriö koettiin myös toisinaan vapauttavaksi tai lohdulliseksi. Syöminen on stressaavassa elämäntilanteessa yksi selkeä asia, jota kykenee kontrolloimaan. Samalla se voi tuoda lohtua tai toimia eräänlaisena lääkkeenä turruttamaan henkistä kipua ja ahdistusta. Yksi haastateltavista kertoi syömisen tuomasta helpotuksesta seuraavasti:

Salasyöminen, ylisyöminen on ainoa hetki jolloin sä saat olla tässä maailmassa rauhassa. Se on yllyttänyt syömishäiriötä. Ympyrä sulkeutuu: Aijaa, eli mä en ikinä pääse eroon kiusaamisesta, ja tunteesta etten kuulu joukkoon. Nyt kun tää on mun ura, niin miten mun urani käy. Niin olen yrittänyt parantaa mun pahaa fiilistä ruoalla.

Oma ahmintahäiriöni alkoi vuosia ennen omia korkeakouluopintojani, mutta olen kokenut sen pahentuneen yliopisto-opintojeni aikana. Ulkopuolisuuden tunne joidenkin opiskelutovereiden ja opettajien taholta on ajanut minua hakemaan lohtua ja apua

ruoasta. Ahmintahäiriö on tuntunut diagnoosina myös lohdulliselta, ikään kuin minulla on nyt vähän enemmän oikeus olla ylipainoinen muusikko, olenhan sairas. Yksi haastateltavista kuvaili minäkuvaan liittyviä tunteitaan seuraavasti: ”Jo olemassa oleva epärointi siitä, kelpaanko tähän maailmaan, kuulunko joukkoon ja pystynkö saavuttamaan mitään, on pahentunut, koska se itseluottamus mitä niin paljon tarvitsisi tässä ammatissa opintojen aikana, kun muokataan omaa taiteilijapersoonaansa, on heikentynyt”

4.5 Ristiriidat

Opiskelijoiden ja oppilaitosten henkilökunnan kokemukset voivat toisinaan olla ristiriidassa keskenään. Molempien osapuolien hyvinvoinnin vuoksi on kuitenkin tärkeää tunnistaa ja sanallistaa niitä kohtia, joissa näkemykset eivät mene yhteen. Kun katsotaan Taideyliopiston laatimaa raporttia tasa-arvosta ja sen toteutumisesta, voidaan löytää seuraava kohta: ”Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen ja valvominen kuuluvat kaikille yliopistoyhteisön jäsenille. Se on yliopiston ylimmän johdon ja kaikkien akatemioiden ja yksikköjen esihenkilöiden velvollisuus -- Keskeistä inklusiivisessa ajattelussa ovat mm. joustavat, kaikkien oppijoiden osallisuutta korostavat opetusjärjestelyt. Inklusiivisuuden toteuttaminen koskettaa kaikkia yliopistoyhteisön jäseniä”. (Taideyliopisto, 2021.) Korkeakoulut siis tunnistavat merkityksensä muutosta edistävinä ja ylläpitävinä tahoina. Vastuu ei tämän perusteella jää opiskelijalle. Sen lisäksi korkeakoulut painottavat tasa-arvon merkitystä ja jokaisen opiskelijan huomioimista yksilönä. Nämä tavoitteet ja toiveet eivät kuitenkaan kaikilta osin täyty kaikissa oppilaitoksissa. Tutkimusanalyysiä tehdessäni paljastui useita kertoja, jolloin opiskelijoita ei ollut huomioitu yksilöinä tai järjestetty ”kaikkien oppijoiden osallisuutta korostavia opetusjärjestelyitä”. Yksi haastateltava kertoi kokemuksistaan:

Kaikki saa tavallaan kurssille tulla ja ne on pakollisiakin, mutta siellä ei tarjota silleen vaihtoehtoisia liikkeitä, jos joku on tosi vaikea ja sen tavallaan tuntee sen asenteen, joka se on semmonen, että ”Nyt meidän pitää keksiä tolle jotain, kun toi ei nyt pysty, niin sitten pitääkin keksiä joku vaihtoehtoinen”.

Haastattelussa opettajan kanssa ilmeni joitain ristiriitoja korkeakoulun näkemyksen ja musiikin opiskelijoiden kokemusten välillä. Opettaja kertoi liikkuvuuden kurseista seuraavasti: ”Meillä liikuntakurssin opettaja, joka opettaa näitä asioita, siellä on

enemmän liikkumista ja muuta, hän on hirmu hyvin tietoinen tämän tyyppisistä asioista ja osaa ottaa huomioon”. Useat haastatteluun osallistuneet opiskelijat kuitenkin kertoivat päinvastaisia kokemuksia, joissa heitä ei oltu huomioitu kurssilla eri kokoisina oppijoina tai edes tarjottu vaihtoehtoisia liikkeitä.

Haastatteluissa kävi myös ilmi, että korkeakouluissa valloilla oleva ilmapiiri ei viesti riittävän vahvasti tasa-arvoista asennetta. Haastatteluun osallistunut opettaja ilmaisi, että korkeakoulussa, jossa hän opettaa, ei ole tapoja, joissa tiettyihin tehtäviin ei voitaisi valita opiskelijaa tämän ulkonäön ja erityisesti painon vuoksi. Haastateltavilla opiskelijoilla on kuitenkin ollut erilainen kokemus asiasta. He ovat esimerkiksi jättäneet hakematta tiettyä roolia produktiosta tai jääneet käymättä koesoitossa, koska eivät olet uskoneet mahdollisuksiinsa painonsa vuoksi. Yksi haastateltava kuvaili, ettei kokenut itsellään olevan mahdollisuuksia saada roolia, sillä aiemmat kyseisen tyyppiseen laulurooliin valitut henkilöt ovat yleensä olleet normaalipainoisia koulun produktioissa. Jos korkeakoulut eivät tietoisesti syrji opiskelijoita ulkonäön perusteella, mutta ylipainoiset opiskelijat kokevat olonsa epätasa-arvoisiksi normaalipainoisiin opiskelijoihin verrattuna, olisiko koulujen tehtävä kuitenkin tehostaa henkilökunnan sisäistä syrjinnän vastaista koulutustaan sekä vahvistaa syrjinnän vastaista viestintäänsä?

Käsitys syrjinnän nykytilanteesta aiheutti myös ristiriitoja haastateltavien keskuudessa. Opettajan kanssa käydyssä haastattelussa korkeakoulujen syrjivä käytös oli hänen mielestään laskussa joissain aineryhmissä, ellei kokonaan hävinnyt. Hän kertoi:

Nykyään tuntuu, että kun opettajapolvi on vähän vaihtunut ja näistä asioista ollaan paljon enemmän tietoisia niin ainakaan meidän aineryhmässä ei ole nyt tullut esiin sellaisia syrjintätapauksia.-- Minä itse valmistuin yli kymmenen vuotta sitten suomalaisesta musiikkikorkeakoulusta ja kyllä mä silloin koin sitä, miten esimerkiksi opettajat sano, että ”sun pitäisi laihduttaa, jotta saat töitä” ja ”näin pitäisi pukeutua” ja ”koeta nyt välttää sellaisia vaatteita missä käsivarret näkyy, kun ne on niin paksut”.

Haastatteluun osallistuneet opiskelijat kertoivat kuitenkin yhä kuulevansa hyvinkin samanlaisia kommentteja. Yksi haastateltavista kertoi: ”Olen saanut kommenttia: ”Sun ei kannata käyttää tuollaisia spagettiolkaimisia toppeja, että sun käsivarsiin ei kiinnitettäisi huomiota.” -- Se on koko korkeakouluopintojen ajan ollut sitä kannustusta

siihen, että parempi on, jos laihduttaisit. Ja sanottu, että olisit kauniskin, jos laihduttaisit.”

Syrjintä muuttaa muotoaan ajan kuluessa ja mahdollisesti vähentyykin. Avoimesta syrjinnästä kuitenkin siirrytään usein huomamaattomampaan syrjintään ja ne asiat, mitkä on ennen sanottu ääneen, kätketään sisälle ja niiden vaikutus ei kuulu kielellä vaan näkyy käytösmalleissa. Haastatteluun osallistuneen opettajan mukaan: ”Minun mielestäni ylipainoon liittyvää syrjintää esiintyy hurjan paljon vähemmän, kuin vaikka parikymmentä vuotta sitten”. Mutta riittääkö tämä? Voidaanko olla tyytyväisiä, jos syrjintää esiintyy vähemmän ja miten siihen voidaan luottaa?

Yksi merkittävimmistä ristiriidoista ilmeni mahdollisen tapahtuneen syrjinnän raportoisessa. Haastateltavilta kysyttäessä, millaiseksi he ovat kokeneet syrjinnästä kertomisen, suurin osa kertoi sen olleen haastavaa. Opettajat ovat arvostettuja henkilöitä, joita ei halua suututtaa sen pelossa, miten tulevaisuuden käy. Osa haastateltavista kertoi tuntemuksistaan, joissa asioista puhuminen koulun hallinnolle tuntuu nöyryyttävältä tai häpeälliseltä. Tutkimusta varten haastateltu opettaja oli asiasta samaa mieltä. Hän tunnisti opiskelijoiden vaikeudet tuoda ilmi epäasiallisen kohtelun tapauksia:

Mää ajattelen, että opiskelijoiden on hirveen vaikea tuoda tuollaista esiin, sen takia, kun vaikka haluaisi käsitellä sen nimettömänä niin tuollaiset on pienessä yksikössä, missä ei ole hirveän suurta määrää opiskelijoita, välttämättä tunnistettavissa. Jos sanotaan, että opettaja sanoo minulle, että minun ulkonäköni on jotain vikaa niin mene siitä sanomaan aineryhmän johtajalle, niin se opettaja sitten tämän palautteen esiin ottaessa tietää saman tien kenestä opiskelijasta on kyse. Se näissä on hankala.

Jos opiskelijat ja korkeakoulujen opettajisto tunnistavat ongelman, jossa opiskelijoiden on hankala tuoda ilmi tapahtuneita epäasiallisen kohtelun tilanteita, kuinka voidaan itsevarmasti sanoa, että koska syrjintätapauksia ei ole tullut tietoon juuri yhtään, ellei ollenkaan, näin ollen syrjintä on vähentynyt korkeakouluissa?

5 Päätelmät ja pohdinta

Tutkimuksen tehtävä oli tarkastella niitä syrjinnän ja epäasiallisen käytöksen ilmene-
mismuotoja, joita ylipainoiset naisopiskelijat kokevat klassisen musiikin korkeakou-
luopinnoissa. Tutkimuksessa analysoitiin, miten opettajat ja muut auktoriteetit yksilö-
sekä ryhmäopetuksessa luovat ja edesauttavat haitallista käsitystä muusikon kehonku-
vasta. Tutkimus tarkasteli myös sitä, miten korkeakoulujen kurssitarjonnan sisältö dis-
kriminoidi ylipainoisia opiskelijoita. Tutkielma keskittyi erityisesti opiskelijoiden omiin
kokemuksiin syrjinnästä. Tavoitteena oli luoda selkeä käsitys tasa-arvo-ongelmasta ja
ilmiantaa muutoksen tarve.

Tutkimuskysymykseni oli: Miten ylipainoisten opiskelijoiden syrjintä voi ilmetä mu-
siikin korkeakouluopinnoissa?

Ilmiön moniulotteisuus selvisi todella vasta tutkimuksen edetessä. Haastattelut aloit-
taessani oli ilmeistä, että vastaus kysymykseen ei ollut yksinkertaisesti vain mitä ta-
pahtuu, vaan yhtä merkitsevää oli selvittää miksi ja mitä siitä seuraa. Kaikki nämä
kolme kategoriaa, syy, teko ja seuraus olivat kietoutuneet toisiinsa ja monet asiat olisi
voitu esittää useammassa kategoriassa. Syyt syrjinnän taustalla antavat toisaalta inhi-
millistä empatiaa, mutta auttavat samaan aikaan auttavat paljastamaan miten mitta-
vasta ongelmasta on yhteiskunnallisesti kyse.

Syyt, miksi syrjintää esiintyy niin laajalti yhteiskunnassa, ovat monimuotoiset ja ulot-
tuvat pitkälle. Vaikka tieto siitä, miksi jokin taho syyllistyy syrjintään ei helpota tai
poista sen aiheuttamaa vahinkoa, on se välttämätöntä tietoa sitä vastaan taistelemiseen.
Asenteiden taustalla olevien syiden tiedostaminen on avain tunnistaa mistä ongelma
alkaa ja sitä kautta muuttaa nykyisiä toimintatapoja.

Tutkimuksen tulokset osoittavat musiikkikorkeakoulujen yhä harjoittavan haitallista
syrjintää sekä epäasiallista käytöstä ylipainoisia opiskelijoita kohtaan. Tulokset osoit-
tavat, että ongelmia ilmenee sekä ryhmä- että yksilöopetuksessa, mutta hyvin eri ta-
voin. Opettajiston lisäkoulutuksen tarve kohdata ja ottaa huomioon erilaiset oppijat
ilmenivät monissa liikkuvuutta ja liikuntaa sisältävissä kursseissa.

Tulokset osoittavat myös, että ylipainoon liittyvä syrjintä vaikutti merkittävästi opis-
kelijoiden elämään korkeakouluopintojen jälkeen sekä musiikkielämän ulkopuolella.

Syömishäiriöt, masennus sekä mielenterveysongelmat ovat yleinen seuraus systemaattisesta syrjinnästä, joka alkaa ennen korkeakouluopintoja ja jatkuu niiden läpi. Opin-
tojen aikana tapahtunut syrjintä vaikutti merkittävästi myös opiskelijoiden uraan ja
mahdollisuuksiin muusikoina. Pahimmillaan tämä johti ajatuksiin, joissa opiskelijat
pohtivat laihduttamista ainoana ehtona omalle uralle.

Syrjinnän syiden, ilmenemisen ja seurauksien perusteella voidaan esittää myös joitain
ajatuksia, miten asiaan voitaisiin musiikkikorkeakouluissa puuttua. Kurssien sisältöjen
suunnittelussa tulisi ottaa erilaiset kehot huomioon eikä vastuuta saa jättää kurssin
opettajalle tai varsinkaan opiskelijalle. Vastuu taata opiskelijoilleen tasa-arvoista ope-
tusta on korkeakoulujen. Jos vastuu jätetään yksittäiselle opettajalle eikä toteutumista
valvota, ei voida olettaa, että tasa-arvo toteutuu varmasti. Haastatteluissa annettiin kii-
tosta erityisesti niille kursseille, joissa opettajat olivat heti kurssin ja tuntien alussa
huomioineet eri kokoiset oppijat, ei yksilöllisesti, vaan osana ryhmää. Vaihtoehtoisten
liikkeitten antaminen liikkuvuuden tunnilla tapahtui luontevasti osana opetusta ja vaih-
toehtoja annettiin automaattisesti eikä vain pyydettyä. Tämä vähentää häpeän ja
epäonnistumisen tunnetta opiskelijoissa ja näin ollen ylläpitää sekä henkistä että fyys-
istä hyvinvointia.

Lisää puhetta kehojen moninaisuudesta ja muusikkouden kehonkuvan moninaisuu-
desta kaivataan erityisesti niille kursseille, joissa tunnistetaan olevan ajan saatossa il-
mentyneitä vahvoja stereotypioita sekä stigmaa, kuten baletti- sekä oopperakursseille.
Korkeakouluilla on mahdollisuus ylläpitämisen sijasta rikkoa ja uudistaa haitallisia
ennakkokäsityksiä ja jo syntyneitä tunkkaisia ajatusmalleja.

Luottamusta opiskelijoiden ja auktoriteettihenkilöiden välille luo erityisesti vertaistuki
ja sitä kautta saavutettu ymmärrys. Useat opiskelijat tunnistivat puhuvansa mieluum-
min asioistaan opettajille ja muille henkilöille, jotka olivat itsekin ylipainoisia tai joi-
den olivat kuulleen suhtautuvan neutraalisti tai hyvin ylipainoon. Passiivinen tuki ei
ole riittävää vaan korkeakoulujen tulisi tarjota opiskelijoilleen aktiivisen ymmärtäjän
tuki. Tämän saavuttamiseksi korkeakouluihin tarvitaan henkilöstöä, jolla on monipuol-
linen kokemus eri taustaisten opiskelijoiden kanssa toimimisesta.

Korkeakoulujen tulee ottaa vahvempi syrjimättömyyden kanta ja aktiivinen rooli syr-
jinnän kitkemisessä. Yhdenkään musiikkikorkeakoulun ei tulisi tuudittautua

ajatukseen, että heidän koulussaan ylipainoiset opiskelijat otetaan hyvin huomioon. Tutkielman tulosten kannalta voidaan merkittävästi todeta, että usein hallinnon ymmärrys ja opiskelijoiden kokemukset ovat ristiriidassa. Syrjintää ehkäisevien strategioiden kehittämiseen korkeakouluissa tulisi varata aikaa ja osaamista sillä yhtenäisten toimintamallien puuttuminen mahdollistaa osaltaan eriarvoisen kohtelun. Keskusteluissa tulisi kuulla niin syrjintää kokeneita opiskelijoita kuin ammattilaisia mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan saavuttamiseksi.

Musiikkikorkeakoulujen tulisi myös luopua ajatuksesta, että ylipainoon liittyvää syrjintää ei esiinny heidän koulussaan tai tuudittautua ajatukseen, että nykyisellään tehdään riittävästi sen kitkemiseen. Opettajien asemaa koskemattomina auktoriteetteinä ei tule koulujen puolesta entisestään vahvistaa vaan opiskelijoita tulee kannustaa raportoimaan syrjintää matalalla kynnyksellä ja mahdolliseen epäasialliseen kohteluun tulee puuttua pinnallista syvemmällä tasolla. Opiskelijoiden ääniä ei tule hiljentää siinä pelossa, että mitä pinnan alta paljastuu, jos asiaa suostutaan käsittelemään avoimesti.

Luontaista muutosta ylipainoon liittyvään syrjintään tulee myös ajan kuluessa. Kun opiskelijat, joita ei ole instituutionaalisesti kiusattu koulussa tai joita on tuettu löytämään oma muusikkoidentiteettinsä riippumatta heidän kehonkuvastaan, siirtyvät musiikkikorkeakoulujen johtotehtäviin, oopperatalojen roolittajiksi ja muihin päättäviin asemiin. Tällöin he vievät eteenpäin syrjimättömyyden ja kehorauhan kulttuuria, joka osaltaan edistää tulevien nuorten, opiskelijoiden ja ammattimuusikoiden mahdollisuuksia kokea tasa-arvoista opetusta ja kasvaa monipuolisiksi muusikoiksi.

Keskeisimpiä tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä on oma positioni tutkijana. Aihe on minulle omakohtainen, joka pakostakin vaikuttaa tutkijapositioni. En katso aihetta ulkopuolisena tarkkailijana, vaan olen itse ongelman keskiössä. Osittain autoetnografisen tutkimusmenetelmän vuoksi on tärkeää, että tutkijan positio on lukijalle mahdollisimman selvä. Lukijalle tulee antaa mahdollisuus muodostaa oma käsityksensä siitä, miten hänen omat arvonsa ja minun arvoni tutkijana risteytyvät ja mitkä ovat omat merkitykselliset lähtökohtani suhteessa tutkimusaiheeseen, sillä tutkija on sekä tutkimuksen kohde, että tutkija (Eitzel, 2023, 1–3). Tämän vuoksi olen avannut syytäni autoetnografisen menetelmän valintaan aineiston keruuta koskevassa alaluovussa.

Olen yrittänyt mahdollisimman hyvin tehdä selväksi, että ongelma on Suomen musiikkikorkeakouluja suurempi asia: ilmiö näkyy ympäri Eurooppaa, tutkimukseen osallistajat ovat eri puolilta eurooppalaisia korkeakouluja. Olen myös pyrkinyt tutkimuksesani olemaan mahdollisimman avoin.

Tutkimukseni osallistujien anonymiteetti edisti tutkimukseni luotettavuutta. Haastateltavat pystyivät luottamaan tunnistamattomuuden tarjoamaan suojaan ja kertomaan avoimemmin kokemuksistaan. Uskon myös oman asemani edesauttaneen haastateltavien avoimuutta. Vertaistuen merkitystä ei voi väheksyä ja asioista kertominen ihmiselle, joka on kokenut samanlaisia asioita kuin itse, on yksi niistä syistä, jotka haastateltavat kertoivat vaikuttaneen siihen, miten paljon he uskalsivat kertoa.

Käsitteellisessä viitekehyksessä käsiteltiin erilaisia syrjinnän tasoja. Se sisältää tutkimustuloksia ja tieteellisiä tekstejä, jotka korostavat ja ilmentävät syrjinnän monimuotoisuutta. Viitekehyksessä käsiteltiin muun muassa naisten ja miesten välillä esiintyvää epätasa-arvoa niin työelämässä kuin klassisen musiikin alalla yleisesti sekä naisiin kohdistuvia ulkonäköpaineita. Ulkonäköpaineisiin liittyvien artikkeleiden monipuolisuus oli merkittävää viitekehysten kannalta, sillä kuten viitekehyksessä esitin, naisten ulkoinen olemus ohjaa käsityksiä heidän kyvykkyydestään. Sen vuoksi valitsin viitekehukseen myös tekstejä, joissa käsiteltiin henkisiä ja fyysisiä vaikutuksia, joita yli-painoon liittyvällä syrjinnällä usein on. Tämä osuus viitekehksestä täydentyi erityisesti haastattelujen jälkeen, kun aineistonanalyysistä kävi ilmi, miten monimuotoisia vaikutuksia syrjinnällä voi olla. Lopuksi viitekehyksessä käytiin läpi kehonkuvaan ja sen muodostumiseen liittyviä tieteellisiä tekstejä sekä tarkasteltiin fat phobian ilmene- mistä terveyteen sidonnaisten ajatusten kautta.

Käsitteellisen viitekehysten kokoamiseen käytettiin huomattavasti aikaa. Erityistä tarkkuutta kiinnitin tutkimusten luotettavuuteen sekä ajankohtaisuuteen. Viitekehys täydentyi koko tutkimuksen ajan tasaisesti. Aiempaa tutkimusta yli-painoon liittyvästä syrjinnästä klassisen musiikin alalla oli vaikeaa löytää. Etsin aiempia tutkimuksia monilla eri menetelmillä. Käytin apunani muun muassa Helmet-tietokantaa, Taideyliopiston Finna-palvelua Arscaa, Google Scholar-hakupalvelinta sekä Helsingin yliopiston Helka-tietokantaa. Tämän lisäksi lähetin tiedusteluja useille tutkijoille ympäri Eurooppaa, jotka olivat tehneet tieteellistä tutkimusta erityisesti ulkonäköpaineista tai tasa-

arvo-ongelmista klassisen musiikin alalla. Tekstejä etsin pääosin englanniksi, mutta myös suomeksi ja ranskaksi.

Tutkimuksen tekeminen on ollut monin tavoin stressaavaa ja jännittävää aikaa. Paineet onnistumisesta ovat johtaneet pelkoon edistää tutkielman tekemistä. Haastateltavat ovat antaneet omat kokemuksensa ennakkoluuloitta käyttööni ja niiden käyttäminen merkityksellisessä kontekstissa on tuntunut suurelta vastuulta. Pelkäsin, etten osaisi kertoa haastateltavien kokemasta syrjinnästä siten, että se ilmentäisi tapahtumien todellista faktoihin perustuvaa luonnetta samalla paljastaen miten suuri henkinen vaikutus kokemuksilla on. Minusta on tuntunut siltä, että jos en osaa kertoa asioista oikein, osallistujien kokemuksia ei uskottaisi tai niitä vähäteltäisiin. Olen usein kokenut olevani vastuussa monin tavoin enemmän kuin vain tästä tutkielmasta.

Haastateltavat jakoivat avoimesti kokemuksiaan opintojensa ja uransa kaikilta vaiheilta. Tutkimuksessa ja haastatteluissa otin huomioon myös sellaista aineistoa, jota haastateltavat kertoivat kokeneensa kouluopintojen ulkopuolella. Tällaisia tapauksia olivat muun muassa kilpailut sekä mestarikurssit niiden ja musiikkikorkeakoulujen erityislaatuisen sidoksen vuoksi. Monissa tapauksissa korkeakoulut eivät vain kannusta opiskelijoita käymään kilpailuissa sekä kursseilla vaan kytkökset yltyvät paljon pidemmälle. Useiden korkeakoulujen professorit toimivat itse opettajina näillä kursseilla tai tuomareina kilpailuissa. Opiskelijoita valmennetaan kouluissa kilpailuja varten ja monissa tapauksissa koulut tekevät moninaista yhteistyötä näiden tahojen kanssa. On siis mahdotonta sanoa, etteivät tällaiset kilpailut tai mestarikurssit olisi osa oppilaitoksen tarjoamaa opetusta, vaikkeivat ne suoranaisesti ole osa yksittäisten korkeakoulujen opetustarjontaa.

Tutkimuksen aikana päädyin myös toisinaan käyttämään puhekielistä terminologiaa tai vieraskielisiä sanoja. Tutkielmassa on esimerkiksi useasti käytetty sanaa fatphobia suomenkielisen termin läskiviha sijaan, sillä minusta käänös on huono eikä kuvaa oikeaa ongelmaa. Termi on aggressiivinen ja antaa mielestäni turhan kapean ja yksinkertaisen selityksen siitä, mitä ylipainoisiin kohdistuvan syrjinnän taustalla usein on.

Aiheesta olisi tärkeää sekä hyödyllistä tehdä jatkotutkimusta. Keskeinen dialogi korkeakoulujen ja opiskelijoiden välillä, jossa tehtäisiin kartoitusta millä keinoilla korkeakoulut todella voisivat vastata opiskelijoiden tarpeisiin ja puuttua syrjintään koulun

sisällä. Vaikka tutkimukseni keskeinen tulos on, että ylipainoon sidonnaista syrjintää ilmenee sekä instrumentalistien että laulajien alalla, oli laulajien kokema syrjintä vahvemmin näkyvillä. Tuloksien perusteella esitän kahta jatkotutkimusaihetta. Ensimmäinen, jossa käsitellään miten normalisoitua ja odotettua laulajien kokema syrjintä on nykyään ja toinen jatkotutkimusaihe, jossa paneudutaan siihen, miksi instrumentalistien kokema syrjintä on miltei tabu ja sitä kautta lähes puhumaton aihe. Tämän tutkielman aihetta syrjinnän ilmenemistä voisi myös itsessään tarkastella laajemmin ja kattavammin. Erityisesti sitä, miten kielteiset ajatukset lihavuudesta ja sitä kautta käsitykset muusikkoudesta ovat haitallisia myös normaalipainoisia opiskelijoita kohtaan vaikuttaen erityisesti nuorten muusikoiden käsitykseen kehonkuvasta ja aiheuttaen näin muun muassa syömishäiriöitä. Jatkotutkimuksissa merkittävää olisi tarkastella erityisesti yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutuksia klassisen musiikin korkeakoulujen asenteisiin ylipainoisista opiskelijoista.

Lähteet

Aksoydan, E. & Camci, N. 2009. Prevalence of orthorexia nervosa among Turkish performance artists. *Eat Weight Disorder*, 14(1): 33–37.

Baron, R. A. & Byrne, D. 2003. *Social Psychology* (10th ed.). Pearson Education, Inc.

BBC News. 2005. 'Too fat' opera star has surgery. 27.03.2005.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/4385813.stm>

Bologna Advisory Group. 2020. Advisory Group 1 on Social Dimension - Final Report. EHEA Ministerial Conference 2020.

Brion-Meisels, Gretchen. & El-Almin, Aaliyah. 2023. Emancipatory Inquiry in Educational Research: Models and Methods for Transformational Learning. *Frontiers*.

<https://www.frontiersin.org/research-topics/33188/emancipatory-inquiry-in-educational-research-models-and-methods-for-transformational-learning>

Cacomorobia. 2011. Segen's Medical Dictionary. <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/cacomorobia>

Cash, T. F. & Smolak, L. 2011. *Body image: A handbook of science, practice, and prevention* (2nd ed.). The Guilford Press.

Chang, H. 2008. *Autoethnography as Method*. Left Coast Press.

Clements, A. 2014. Der Rosenkavalier review – new Glyndebourne staging lacks emotion. *The Guardian* 19.05.2014.

<https://www.theguardian.com/music/2014/may/19/der-rosenkavalier-review-glyndebourne-jones-ticciati>

- Dobson, M. C. 2011. Insecurity, professional sociability, and alcohol: Young free-lance musicians' perspectives on work and life in the music profession. *Psychology of Music*, 39(2): 248–252.
- Eitzel, M.V. 2023 Autoetnographic assesment of a manifesto for more trustworthy, relevant, and just models. *Environmental Modelling & Software*, 164(7): 1–14
- Gaunt, H. 2011. Understanding the one-to-one relationship in instrumental/vocal tuition in Higher Education: comparing student and teacher perceptions. *British Journal of Music Education*, 28(2): 159–179.
- Greenglass, E. R. 1985. Psychological implications of sex bias in the workplace. *Academic Psychology Bulletin*, 7(2): 227–240.
- Griffiths, N. K. 2010. 'Posh music should equal posh dress': an investigation into the concert dress and physical appearance of female soloists. *Psychology of Music*, 38(2), 159–177.
- Grogan, S. 2016. *Body Image: Understanding Body Dissatisfaction in Men, Women and Children* (3rd ed.). Routledge.
- Heather, J. R. 2008. If You Are Attractive and You Know It, Please Apply: Appearance Based Discrimination and Employer Discretion) *Valpo Scholar*, 42(2): 635–639.
- Higgins, C. 2006. The fat lady slims. *The Guardian* 26.09.2006.
<https://www.theguardian.com/music/2006/sep/26/classicalmusicandopera.healthandwellbeing>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997/2018. *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino.

Huber, M., Knottnerus, J. A., Green, L., Horst, H. v. d., Jadad, A. R. & Kromhout, D. 2011. How should we define health? *British medical journal*, 343: 1–3.

Kapsetaki, M. & Easmon, C. 2019. Eating disorders in musicians: a survey investigating self-reported eating disorders of musicians. *Eating and weight disorders: Eat Weight Disord*, 24(3): 541–549.

Kegelaers, J., Schuijjer, M. & Oudejans, R. R. 2021. Resilience and mental health issues in classical musicians: A preliminary study. *Psychology of Music*, 49(5): 1280–1284.

Klein, R. 2001. Fat Beauty. Teoksessa J. E. Braziel & K. LeBesco. *Bodies Out of Bounds: Fatness and Transgression*, 19–24.

Kuppers, P. 2001. Fatties on Stage: Feminist Performances. Teoksessa J. E. Braziel & K. LeBesco. *Bodies Out of Bounds: Fatness and Transgression*, 277–282.

Leavy, P. 2017. *Research Design: Quantitative, Qualitative, Mixed Methods, Arts-Based, and Community-Based Participatory Research Approaches*. The Guilford Press.

Mattila, M. & Hirn, N. 2022. Yle selvitti: Naiset ovat yhä harvoin esillä klassisessa musiikissa – muutoksen tarpeesta on puhuttu vuosia, mutta tilastot eivät valehtele. Yle Uutiset 30.11.2022. https://yle.fi/a/74-20006354?fbclid=IwAR3bIg-obEmw_gST3SXresmPLdqX6COhfKtG3BKgNoYu-uWEU8zJWSdaZ7bI

Mental Health Foundation. 2019. Body image report - Executive Summary. <https://www.mentalhealth.org.uk/explore-mental-health/articles/body-image-report-executive-summary>

Noel, L. 2016. *Promoting an emancipatory research paradigm in Design Education and Practice*. North Carolina State University.

Phelan, S.M., Burgess, D.J., Yeazel, M.W., Hellerstedt, W.L., Griffin, J.M. & van Ryn, M. 2015. Impact of weight bias and stigma on quality of care and outcomes for patients with obesity. *Obesity Reviews*, 6(4): 273–349

Puhl, R., Andreyeva, T. & Brownell, K. 2008. Perceptions of weight discrimination: prevalence and comparison to race and gender discrimination in America. *International Journal of Obesity*, 2(6): 992–1000.

Christiansen, R. 2014. Glyndebourne 2014: Der Rosenkavalier, review. *The Telegraph* 18.05.2014. <https://www.telegraph.co.uk/culture/music/classicalconcertreviews/10839018/Glyndebourne-2014-Der-Rosenkavalier-review.html>

Sarpila, O., Kukkonen, I., Pajunen, T. & Åberg, Erica. 2022. *Appearance as Capital*. Emerald Publishing.

Setoodeh, R. 2022. Variety. Lizzo’s Next Era: The Pop Star on Her ‘Daring’ New Album and Pivoting to Reality TV. <https://variety.com/2022/music/features/lizzo-watch-out-for-the-big-grrrls-ursula-1235187098/>

Syömishäiriöliitto- SYLI. 2021. Mikä keho kuva? Blogi 29.11.2021. <https://syomishairioliitto.fi/blogi/mika-kehonkuva>

Taideyliopisto. 2021. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2021-2024. Taideyliopisto Uniarts.fi 22.06.2021. <https://www.uniarts.fi/dokumentit/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma-2021-2024/>

Teosto. 2023. Tasapuolisempi sukupuolijakauma musiikkialalle. 8.3.2023. 8–11. https://www.teosto.fi/app/uploads/2023/03/08095520/tasapuolisempi-sukupuolijakauma-musiikkialalle-suomessa_yhteenvetoraportti_2023.pdf

TENK. 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019: Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa

TENK. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023

The Strad. 2018. The darker side of Heifetz the autocratic teacher. 24.08.2018
<https://www.thestrad.com/teaching/the-darker-side-of-heifetz-the-autocratic-teacher/8123.article>

The Telegraph online. 2004. It's over as fat lady can't sing. 09.03.2004.
<https://www.telegraphindia.com/world/it-s-over-as-fat-lady-can-t-sing/cid/1577962>

The Washington Post. 2000. Maestro wants to wear the pants in orchestra.
31.08.2000. <https://www.washingtontimes.com/news/2000/aug/31/20000831-012012-5919r/>

Tomiyaama, A. & Mann, T. 2013. If shaming reduced obesity, there would be no fat people. The Hastings Center report, 43(3): 4–5.

Urbaniak, O. & Mitchell, H. F. 2022. How to dress to impress: The effect of concert dress type on perceptions of female classical pianists. *Psychology of Music*, 50(2): 422–438.

Vuori, J. 2021. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Westphal, M. 2007. Covent Garden's Music Director Calls Deborah Voigt's Notorious Little-Black-Dress Tale 'Rubbish' (But Evidence Suggests Otherwise). *Playbill*
04.04.2007. <https://playbill.com/article/covent-gardens-music-director-calls-deborah-voigts-notorious-little-black-dress-tale-rubbish-but-evidence-suggests-otherwise>

WHO. 1986. The Ottawa Charter for Health Promotion.

WHO. 1948. Constitution of the World Health Organization
<https://www.who.int/about/governance/constitution>

Woropay-Hordziejewicz, N.A., Buźniak, A., Lawendowski, R., & Atroszko, P.A. 2022. Compulsive Study Behaviors Are Associated with Eating Disorders and Have Independent Negative Effects on Well-Being: A Structural Equation Model Study among Young Musicians. *Sustainability* 2022, 14(14): 8617.

Wrathall, C. 2002. Luciano Pavarotti: You know it's opera when the fat man sings. *Independent* 06.01.2022. <https://www.independent.co.uk/news/people/profiles/luciano-pavarotti-you-know-it-s-opera-when-the-fat-man-sings-9217904.html>

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325>

Åberg, E. 2020. Keeping up appropriate appearances. Väitöskirja. Turun Yliopisto.

Liitteet

Liite 1.

Tutkielman toteutukseen osallistuminen

Opiskelija

Miriam Luukkonen

on tekemässä laadullista tutkimusta liittyen

maisterin tutkintoon liittyvään tutkielmaan

Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena on kerätä aineistoa tutkielmaa varten aiheesta

Ylipainoisten musiikin opiskelijoiden kokemuksia syrjinnästä korkeakouluopinnoissa

Sinut on henkilökohtaisesti kutsuttu osallistumaan tutkimukseen.

Henkilötietojen käsittely opinnäytetyössä / Opinnäytetyön toteutus

Tutkimusaineisto kerätään haastattelemalla opiskelijoita.

Haastattelut toteutetaan vuoden 2023 alussa Helsingissä tai etänä zoomin välityksellä.

Tutkimuksen aikana esille tulevat haastateltavia koskevat tunniste-/henkilötiedot ovat luottamuksellisia. Niitä ei luovuteta ulkopuolisille.

Opettajien nimiä tai oppilaitostietoja ei tulla julkaisemaan missään yhteydessä.

Tutkimuksen toteuttamiselle tarpeettomat henkilötiedot poistetaan heti, kun se on mahdollista.

Näistä mainittakoon esimerkkinä aineiston keruuvaiheessa tarvittavat suorat tunnisteet:

Nimitiedot, osoitteet, puhelinnumerot, sähköpostiosoitteet ja muut yhteystiedot.

Henkilötietoja kerätään mahdollisimman rajatusti, vain välttämättömät tiedot tutkimuksen toteuttamiseksi. Henkilöiden nimet muutetaan peitenimiksi ts. pseudonyymeiksi.

Taustatietoja voidaan kerätä epäsuorista tunnisteista, joita ovat ikä, sukupuoli, oppilaitoksen sijainti ja työkokemus vuosissa. Nämä epäsuorat tunnisteet luokitellaan, jolloin tunnistaminen voidaan estää. Esim. ”ikä: 20-30 v.”, ”työpaikka: koulu kaupunkimaisessa kunnassa”, ”työkokemus alle 5 v.”, ”työkokemus yli 5 v.”.

Tutkimushaastatteluissa mahdollisten kolmansien henkilöiden tunnistetiedot harkinnanvaraisesti poistetaan, kategorisoidaan tai luokitellaan.

Henkilötiedot säilytetään ennen niiden poistamista salatulla / suojatulla tietokoneella tai ulkoisella kiintolevyllä ja/tai lukollisessa kaapissa niin, että ne ovat erillään litteroiduista haastatteluista.

Haastattelujen litterointi tuotetaan mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen. Äänitteet ja litteroinnit hävitetään 6 kk:n kuluttua tutkielman valmistumisen jälkeen.

Tutkimuksessa esille tulleet asiat raportoidaan niin, että tutkittavia, oppilaitoksia tai muita mainittuja henkilöitä ei voi välittömästi tunnistaa.

Tutkimuksen suorittava opiskelija on sitoutunut noudattamaan tutkimusraportoinnin eettisyyteen, tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön liittyviä ohjeita.

Henkilötietojen käsittelyn laillisena perusteena on sinun suostumuksesi.

Oikeutesi

- Voit vetäytyä tutkimuksesta ilmoittamalla siitä kirjallisesti

Miriam Luukkoselle miriam.luukkonen@uniarts.fi

Kaikkea ennen vetäytymistä pseudonymisoitua informaatiota (dataa, aineistoa) voidaan kuitenkin käyttää edellä mainittuihin tarkoituksiin.

- Sinulla on oikeus ottaa yhteys Taideyliopiston tietosuojavastaavaan, jos sinulla on kysymyksiä tai vaatimuksia liittyen henkilötietojen käsittelyyn.

Tietosuojavastaavan nimi ja sähköpostiosoite:

Antti Orava, tietosuoja@uniarts.fi

- Sinulla on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle, tietosuojavaltuutetulle, jos tietojasi on mielestäsi käsitelty vastoin tietosuojalainsäädäntöä (ks. lisää: tietosuoja.fi).

Lisätietoja ja vastauksia mahdollisiin kysymyksiin:

Opinnäytetyöhön liittyen: Miriam Luukkonen, miriam.luukkonen@uniarts.fi , 0407529553

Tietosuojaan liittyen: tietosuoja@uniarts.fi

Suostumus

- Olen lukenut ja ymmärrän tämän dokumentin sisällön.
- Ymmärrän, että tutkimukseen kerätyt tiedot tullaan käyttämään edellä kuvattuihin tarkoituksiin.
- Minulle on annettu mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta.
- Osallistun opinnäytetyön toteutukseen ja ymmärrän, että suostumukseni on vapaaehtoista.
- Olen vähintään 18 vuoden ikäinen.

..... (paikka ja aika)

..... (allekirjoitus ja nimenselvennös)

Liite 2

Haastattelukysymykset opiskelijoille

- Miten määrittelisit seuraavat sanat: syrjintä, kehorauha, fatphobia, keho-positiivisuus?
- Syrjintää voi esiintyä eri muodoissa opintojen aikana. Sitä voi esiintyä esimerkiksi yksilöopetuksessa, ryhmäopetuksessa, orkesterissa, luennoilla, mestarikursseilla, kokouksissa, sähköpostikeskusteluissa, koulun tehtävissä, pääsykokeissa, koesoitoissa/-lauluissa, kilpailuissa, karonkoissa ja opiskelutovereiden välisissä keskusteluissa. Oletko kokenut syrjintää opintojesi aikana? Millaista?
- Oletko kokenut korkeakoulujen kurssitarjonnan sisällön ottavan huomioon erikokoiset opiskelijat muun muassa liikkuvuuden tunneilla?
- Oletko kokenut sanatonta syrjintää? Asenteita, ennakkoluuloja tai muuta sellaista vastaavaa, jota ei välttämättä ole sanottu ääneen siinä hetkessä.
- Koetko, että ylipainoon liittyvä (sanaton) syrjintä on estänyt sinua saavuttamasta asioita opintojesi aikana?
- Miten mahdollinen syrjintä on vaikuttanut sinuun?
- Oletko koskaan puhunut kenellekään kokemastasi syrjinnästä? Miksi olet tai et ole?
- Koetko, että klassisen musiikin korkeakouluopinnoissa esiintyy syrjintää ylipainoisia opiskelijoita kohtaan yleisellä tasolla? Entä klassisen musiikin alalla ylipäänsä?
- - Mitä jäi sanomatta? Mistä olisi tärkeä puhua tutkielmassa?

Haastattelukysymykset opettajalle

- Miten määrittelisitte seuraavat sanat: syrjintä, kehorauha, fatphobia, kehoposiivisuus?
- Syrjintää voi esiintyä eri muodoissa opintojen aikana. Sitä voi esiintyä mm. yksilöopetuksessa, ryhmäopetuksessa, orkesterissa, luennoilla, mestarikursseilla, kokouksissa, sähköpostikeskusteluissa, koulun tehtävissä, pääsykokeissa, koesoitoissa/-laukuissa, kilpailuissa, karonkoissa ja opiskelutovereiden välisissä keskusteluissa. Oletteko opettajan työssänne kohdanneet tilanteita, joissa olette joutuneet selvittämään ylipainoon liittyvää syrjintää tai asiatonta kohtelua?
- Koetteko korkeakoulujen kurssitarjonnan sisällön ottavan huomioon erikokoiset opiskelijat esimerkiksi liikkuvuuden tunneilla?
- Oletteko työnne aikana kohdanneet syrjintätilanteita, joissa kyse olisi ollut sanattomasta syrjinnästä? Asenteita, ennakkoluuloja tms. vastaavaa, joita ei välttämättä ole sanottu ääneen siinä hetkessä.
- Koetteko, että ylipainoon liittyvä (sanaton) syrjintä estää opiskelijoita/nuoria musiikoita saavuttamasta asioita opintojesi/urasi aikana?
- Ylipainoon liittyviä syrjintätapauksia ei usein viedä eteenpäin koulussa sen aiheuttaman häpeän tunteen tai seurauksien pelon vuoksi. Miten tällainen mahdollinen syrjintään liittyvä palaute etenee esimerkiksi teidän työpaikallanne?
- Koetteko, että klassisen musiikin korkeakouluopinnoissa esiintyy syrjintää ylipainoisia opiskelijoita kohtaan yleisellä tasolla? Entä klassisen musiikin alalla ylipäänsä?
- Teidän näkemyksenne mukaan, mistä syrjintä ylipainoisia musiikinopiskelijoita kohtaan johtuu?
- Annetaanko korkeakoulussanne opettajille koulutusta liittyen kehonkuvaan tai siihen liittyvään syrjintään?
- Mitä jäi sanomatta? Mistä olisi tärkeä puhua tutkielmassa?